

לימוד קדשים בעיון אליבא דהלכתא

תורת הקרבנות

גליון חודשי ללומדי סדר קדשים אליבא דהלכתא

גליון ל"ז - טבת תשע"ז

יו"ל ע"י מכון "תורת הקרבנות" | ת.ד. 3196 בני ברק | טל': 050-4134645 | פקס: 072-3377748 | דוא"ל: korbanot@okmail.co.il

בנשיאות הרבנים הגאונים: רבי ברוך שמואל הכהן דויטש, רבי דוד כהן, רבי חיים מאיר הלוי שטינברג, רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א

עיונים בהלכה

הרה"ג רבי אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א - בית שמש

האם מותר למשוזח כהן גדול בשמן המשחה בשבת

בגמ' בהוריות י"ג ע"א ת"ר משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים. והקשו האחרונים שו"ת הרמ"ע מפאנו סימן ק"ב אות ו' ובאר שבע בהוריות (שם), איך משכחת לה משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים בדור אחד, והרי בבית שני לא היה שמן המשחה, ואי בבית ראשון נמשחה ויהיו שניהם שווים. וכתבו דאיידי בבית ראשון וכשנתרבה הכהן גדול ביום הכפורים, וכיון שאין משיחתו דוחה לא שבת ולא יום טוב, נתרבה בבגדים בלבד.

והוכיח כן בבאר שבע מהגמ' בפרק קמא דיומא (יב, א) גבי ומתקינין לו כהן אחר שדנה הגמ' במה מחנכין את הכה"ג ביוה"כ, ואין מי שיאמר דמחנכין אותו במשיחה. [וראה עוד באריכות בדברי הבאר שבע שם האין משכח"ל בדור אחד מרובה בגדים ומשוח מלחמה, וע"ע בזה בספרו שו"ת באר שבע סימן מ"ב].

וראה בספר מעשה רוקח על הרמב"ם (כלי המקדש פ"ד הי"ט) שתמה מנין שאין משיחתו דוחה יום הכיפורים, והרי כשם שהותרו כמה מלאכות והם טעונים דווקא כהן גדול, פשיטא שתדחה המשיחה דצורך גבוה היא. ובהמשך דבריו הביא את דברי הבאר שבע הנ"ל ודחה ראייתו יעו"ש.

והנה לא נתפרש בדברי האחרונים הללו מהו הטעם שאין משיחת שמן המשחה דוחה שבת. ועיין בספר מנחת פיתים להגר"מ אריק צ"ל (על שו"ע או"ח סימן נ"ג) שהעיר על הבאר שבע איזו מלאכה יש בסיכת שמן המשחה. [וע"ע שם מה שדן בעיקר ראיית הב"ש].

אכן בשו"ת קול מבשר (חלק ב' סימן כ"ח) במכתבו לבעל המנחת פיתים (אות ו' ואות ל') האריך בדבר ראייתו של הבאר שבע, ובין דבריו כתב לבאר כמה דרכים בטעם איסור זה:

א. בתחילה צידד שהטעם משום דהוי סיכה שאסורה ביום הכפורים דהוי כשתיה, ולחוב הפוסקים מדאורייתא היא. אולם כתב שלפי מה שהעתיק הגר"מ אריק בשם הרמ"ע שאינה דוחה שבת ויו"ט, ע"כ משום מלאכה נגעו בה.

ב. עוד כתב לדון שהסך כמין גס' הוי ליה מלאכת כותב. וכמו שנתבאר בשבת צ"ד ע"ב כוחלת משום מאי מיחייבא משום כותבת, ופירש"י שמולכה מכחול סביב העין כאדם המולין קולמוס סביב האות עכ"ל, וא"כ במשיחה שסך על גבי העין כמין כ"י יונית (כמבואר בכריתות ה' ורמב"ם פ"א מכהמ"ק ה"ט), פשיטא שחייב משום כותב. ועי' בב"י או"ח סי' ש"ג שהביא בשם הסמ"ג דכשאדם חפץ באותו צביעה מודו רבנן דחייב חטאת והכא הא חפץ בצביעה זו. [ואף דבגמרא מסיק כוחלת משום צובעת לגירסתינו, עיין בתוס' יום טוב ושלטי גבורים ובהגהות הגר"ב שם שהגירסא הנכונה היא גם במסקנא משום כותבת וכן היה לפני הרמב"ם וערוך וסמ"ג, וכן בירושלמי שם ג"כ הגירסא כן].

ג. עוד כתב דשמא יש בזה איסור דרבנן של צובע, ומ"מ אין בו היתר מדין איין שנות במקדש'. והטעם משום דלאו צורך עבודה הוא, דבאמת עבודתו מחנכתו וכשרה עבודתו בלא משיחה, (וכמ"ש המל"מ בפ"ה מהל" כהמ"ק ה"ט) לענין חביתין יעו"ש). ולפי זה כתב שיתכן שיש בזה כמה שבותין, דהוי כמו רושם על בשרו דאסור משום צובע, וגם שנותן השמן על שערו, וגם משום דהוי מתקן כמו אין מקדישין ואין מזין ואין מעשרין, והרי בפירוש איתא בפסחים ס"ו ובשבת קמ"ח דכשאינו חובת היום אף במקדש אסור, וכאן לא הוי חובת היום כיון דעבודתו כשרה בלא זה וכדברי המל"מ הנ"ל. והביא עוד מדברי הכ"מ בפ"ח מהלכות ביה"ב הי"ב שכתב דבאפשר לעשותו בהיתר יש שבות במקדש, ועיין לח"מ פ"א מהלכות ק"פ הי"ח. עכ"ל בקיצור.

בגליון:

האם מותר למשוזח כהן גדול בשמן המשחה בשבת

לקט מתגובות הקוראים

הדלקת מנורת המקדש בשמן שריפה עד היכן מקום קידוש רגלים אמירת פרשת ק"פ בערב פסח הבאת מנחת חינוך קודם העומר

בירוחי דינים בהלכות הקודש והמקדש

דיני ההקטרה

הגאון הגדול

רבי שלו שכנא זאהן זצוק"ל

שלוש שנים תמימות חלפו מאז הורם הנזר והוסרה העטרה. שלוש שנים שבהם הדהדה קריאתו של הגאון זצוק"ל: "שאלו את הכהנים תורה". היה זה בשלהי ימיו. הגאון ישוב היה על כסאו ונמנם מפעם לפעם. לאחר מספר פעמים שנקשוו בדלת ביתו, הודיעו לנו כי ניתן לשוחח עמו כעת. שאלנו את הגאון את השאלה הידועה, למה צריכים ללמוד את הלכות הקרבנות, הרי כאשר יבוא המשיח ודאי יורה לנו את כל ההלכות, וכן כל הגדולים הרי יקומו לתחיית המתים וילמדו אותנו

שיעור חדש בדיני הקודש והמקדש

בס"ד נפתח שיעור חדש בעניני סדר העבודה מאת הרה"ג משה הכהן טוויל שליט"א בביהמ"ד אהל יוסף רמות בעז"נ (קומה ב'). השיעור מתקיים מדי שבוע בליל שישי בשעה 9.20

לפתיחת שיעורים נוספים בהלכות הקודש והמקדש: 050-4134645

גליון "תורת הקרבנות" חודש טבת מוקדש לעילוי נשמת הגה"צ

רבי שלום שכנא זאהן זצוק"ל

מחבר ספרי "עטרת יעקב" ועוד

אשר טרח רבות בליבון ובירור הלכות הקודש והמקדש, מתוך תקווה וציפיה עצומה לביאת המשיח בקרוב חיבה יתירה הראה למכון "תורת הקרבנות" מראשית דרכו

יהי רצון שיהיה מליץ יושר מול כסא הכבוד להחיש את גאולת ישראל בהתגלות כבוד מלכות שמים מהרה

נלב"ע ז' טבת תשע"ג ת.נ.צ.ב.ה.

ד. איסור המשיחה בשבת הוא משום תיקוני גבוא. ועיין עוד בשו"ת בן פורת להגאון ר' יוסף ענגיל (ח"א סימן ב' אות ה') שביאר דעת הרמ"ע דהטעם לאיסור המשיחה בשבת ויו"ט משום תיקון גבוא, כיון שהוא מתקדש ע"י המשיחה במעלה יתירה על כהן המרובה בגדים, שהמרובה בגדים אינו מביא פר על כל המצוות, והמשוח מביא, יעו"ש. [וראה בספר חשוקי חמד ע"מ סנהדרין (י"ג ע"ב) שכתב שלפ"ז יש להסתפק אולי אסור לתת סמיכה בשבת עיי"ש].

אכן שמעתי מהגרנ"צ ראטטענבערג שליט"א דמסברא אין בזה משום תיקון מנא, דהכלל הוא שרק דבר שאינו ראוי כלל כמות שהוא וכגון פירות טבל או כלי טמא וכדומה, יש בזה מתקן מנא, משא"כ בדבר שהוא ראוי כמות שהוא לא הוי בגדר מתקן כשמוסיף לו מעלה. וראה בשו"ת דברי משה להגר"מ הלבשרטאם זצ"ל שכתב יסוד זה לגבי השקת מי המקוה בשבת, שהמים ראויים להרבה תשמישים גם לפני השקתם והביא ראיות לזה, עכ"ד.

ה. כהן גדול הנמשח משתנה גופו. ובספר חשוקי חמד הנ"ל כתב באופן אחר קצת לבאר מדוע יש בזה משום תיקון גבוא, וזהו עפ"י הא דאיתא בילקוט שמעוני (שמואל י"ז ל"ח) על הפסוק וילבש שאול את דוד את מדיו, דמקשה הא כתיב בשאול משכמו ומעלה גבוה מכל העם, ואיך התאימו מדי שאול לדוד, אלא כיון שהלבישו בגדיו והיה ראוי למלכות מיד היו עשויים לו, ללמדך שהמלך כיון שהוא מתמנה להיות מלך והוא קצר, מיד הוא נעשה ארוך בשביל שמן המשחה שנמשך, וכך אתה מוצא בכהן גדול, עכ"ד הילקוט.

והביא שעל פי זה ביאר הגרי"ש אלישיב זצ"ל הא דאיתא בסנהדרין (נ"ט ע"א) היה ר"מ אומר מנין שאפילו עכו"ם שעוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול, וביארו התוס' בב"ק (ל"ח ע"א) דלכן נקט כהן גדול, משום דדרשינן בסוטה 'יקרה היא מפנינים' יקרה היא מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים. שהכוונה דכשם שהכהן הגדול בהכנסו, נמשח בשמן המשחה ונעשה מקטן לגדול, כיוצא בו אדם הלומד תורה משתנה למעלותא. ולפי זה מבואר עוד מהו התיקוני גבוא בכהן גדול.

ונראה להביא ראיה שהנמשח גופו משתנה, מהנאמר בכתובות (דף מ"ה ע"א) שנשיא וכהן משיח שחטאו קודם שנתמנו, ולאחר שנתמנו נודע להם חטאתם, דסבירא ליה לרבי שמעון שפטור, ופירש רש"י הטעם משום שהוא צריך חטא וידיעה בגוף אחד, ומשנתמנה אישתי גופא, יעו"ש.

ו. הוי איסור דרבנן של מוליד כיון שהכה"ג נשתנה ע"י כן. בספר משמרת המועדות על שו"ע הלכות יו"ט (סימן תקנ"א הערה ל"ט) כתב לבאר עפ"י דברי הילקוט הנ"ל דהוי בכלל איסור דרבנן של מוליד, וכמבואר ברש"י במסכת שבת רש"י (נ"א ע"ב) שזהו האיסור לרסק את הברד בשבת כדי שיזובו מימיו - משום דקא מוליד בשבת, דמי למלאכה שבורא המים האלו. [אכן מש"כ כן בשם הרמ"ע ליתא, דהרי הרמ"ע לא ביאר כלל את טעמו בזה]. ואולם לענ"ד יש להעיר כי זה תלוי במה שדנו הפוסקים בכל העושה מלאכה בשבת באופן שאינו דבר טבעי האם יש בזה איסור, וראה מש"כ בזה בארוכה בספר כרם אליעזר על עניני שביעית (סימן י"ז), ואכמ"ל.

ז. שמן המשחה היה מוקצה ואסור להשתמש בו בשבת ויו"ט. הגרנ"צ ראטטענבערג שליט"א העיר כי אולי השמן המשחה היה מוקצה מחמת גופו, שהרי אסור להשתמש בו לשום צורך, וכיון שבתחילת השבת או היו"ט היה הכה"ג הכשר לעבודה הרי אין עתידים להשתמש בשמן זה במשך השבת או היו"ט, וא"כ יתכן שלא התירו בזה שבות של מוקצה, ועיין.

את ההלכות. ענה הגאון במתק לשונו ואמר: הקב"ה אמר (כאן הגביה את קולו) "שאלו לכהנים תורה" (!) שהכהנים ידעו את ההלכות. ואפילו כל הגדולים ידעו, הקב"ה רוצה שאנחנו נדע את כל ההלכות השייכים לקרבנות.

והוסיף: החפץ חיים ג"כ עשה כולל, כדי שאם המשיח יבא במהרה, תיכף נדע איך מקריבים קרבנות. ומה שכל הגדולים גידו אינו מספיק, הקב"ה רוצה שאנו נלמד ונשתדל בלימוד ההלכות.

לאחר מכן נשאל רבינו האם יש צורך להכין כבשים מבוקרים לצורך קרבן התמיד. לשאלה זו השיב, שדבר זה אינו שייך עד שיהיה מקדש ויהיו מוכנים להקריב, אבל עתה לא שייך להכין כבשים.

כאשר היו מגיעים אל רבינו לומדי סדר קדשים משיבות שונות לדבר בלימוד, היה שואל אותם אם הם יודעים איך מקריבים עולה וכדומה, ואם יכולים הם לענות בזה הלכה למעשה. לאלו שענו בשלילה אמר, אם אינכם יודעים את ההלכה, א"כ מה התועלת למעשה מלימוד זה, ומה נעשה כשיבוא המשיח ונצטרך להקריב קרבנות, כאשר חוסר הידיעה בזה גדול כל כך.

מתוך מעשיו הרבים של רבינו זצוק"ל להעמיד את הדת על תילה, בלטו ביחוד ציפיותו העצומה לגאולה ושיאפתו הטהורה להרבות את ההכנה לביאת המשיח על ידי לימוד הלכות הקודש והמקדש, כפי שראה וקיבל אצל מרן בעל החפץ חיים זיע"א.

לפני שנים רבות שמע רבינו בשם הגר"א שאם תהיה האפשרות ויקריבו קרבן תמיד במקום המזבח, שוב לא תהיה לגויים שליטה במקום המקדש ותבוא הגאולה. [ראה ציץ אליעזר ח"יב סי' מ"ז]. רבינו שהציפיה לבנין בית המקדש היתה בוערת בו כאש, נסע מיד במונית למרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, ושאלו אם נכונה השמועה בשם הגר"א, ואם אכן נכונה היא, מה יוכל לעשות בנידון כדי להחיש את הגאולה המיוחלת. ענה לו הגרש"ז, שאמת היא השמועה בשם הגר"א, אולם מסתבר שאין הדברים מכוונים אליו. [כוונתו היתה שאין צורך לנקוט בפעולות מצדנו למטרה זו כאשר אין אפשרות מעשית לעשות זאת].

פעם נסע רבינו למירון, ובדרך הראה לו נכדו שליט"א עדרי צאן רבים הרועים בהרים הסמוכים, בהוסיפו שבדואי כאשר יבנה ביהמ"ק יהיה צורך בכבשים ועיזים רבים לצורך ההקרבה, ואם כן אולי זימן הקב"ה הרבה עדרי צאן כדי שיהיו כבר מוכנים למטרה זו.

רבינו הטה את ראשו לעבר ההרים וקרא בהתפעלות רבה ובשמחה למראה ריבוי הבהמות, וניכר היה עליו שהוא נרגש מכך מאד.

אי אפשר שלא לסיים מאמר זה במשאלתו הטהורה של רבינו זצ"ל - במכתב הברכה לספרי תורת הקרבנות: 'וכל הלומדים קדשים ישתמשו בספרי "לקוטי הלכות" של החפץ חיים זצ"ל שזה שלחן ערוך לקדשים, ולא ילכו מכל עמוד שלומדים בקדשים עד שילמדו הספר "לקוטי הלכות" של הח"ח זצוק"ל'. דבר זה קל מאד לביצוע, וכבר נודע בשערים כיצד מתיישבות קושיות רבות של המפרשים בסוגיא בדבריו הקצרים של מרן הח"ח, וכמה תועלת ניתן לרכוש מהעומק הגנוז בהם. יתן ה' שעל ידי ריבוי הלימוד והעיון בסדר קדשים, יהיו הכהנים מוכנים לעבודתם והלויים לשירים ולזמרים וישראל למעמדם, ליום אשר תתקיים נבואת מלאכי - 'פתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים' במהרה בימינו. אמן.

בית יער הלבנון
תגובות לגליונות קודמים

הדלקת מעורת המקדש בשמן שריפה

הערות בדברי הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הגאון רבי חיים מאיר הלוי שטינברג שליט"א

בתורת הקרבנות גליון ל"ב הובא שיעורו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בהא דאמרו בשבת כ"א א' דשמנים שאין מדליקין בהן בשבת - אין מדליקין במקדש, ומקשים העולם דהא בעינן למנורה רק שמן זית.

והביא תירוץ דבשאר מנורות שעשה שלמה אפשר להדליק בשאר שמנים ולאו דוקא בשמן זית. והקשה ע"ז דהא במנחות צ"ט א' אמרו עשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל שלמה. ר"א בן שמוע אומר בכולם היו מדליקין, ופירש"י פעמים בזו ופעמים בזו. עי"ש. הרי גם לר"א בן שמוע לא היתה הדלקה בפני עצמה על המנורות שעשה שלמה, אלא קיימו בהם את מצות ההדלקה שאמרה התורה, והדלקה זו דינה בשמן זית, עי"ש.

ויש לקיים את התירוץ הנז' דבס' חק נתן שם כ' דבשלטי הגבורים פרק ל"א כ' בשם מדרש תדשא דבתחילה הדליק בשל משה ואח"כ בכולם. משמע דאיכא למ"ד דעל כולם ה' מדליק, ולא כרש"י פעמים בזו ופעמים בזו. וכן משמע ברד"ק מלכים א' ז - מט וכן בילקו"ש מלכים רמז קפ"ה, הובא במשך חכמה ר"פ תצוה, עי"ש. ולפ"ז יש לקיים הגירסא בגמ' דשמנים הפסולין לשבת - פסולין למקדש, כתירוץ הנז' דאיירי בשאר מנורות שעשה שלמה. [ועיין בס' משנת חיים מנחות סי' צ"ב מה שכתבתי בביאור הנידון אי היו מדליקין בכולם].

עוד הביא מרן זצ"ל את תירוץ הפנ"י דנ"מ לשמן שריפה שהוא שמן תרומה טמאה דאין מדליקין בו במנורה כבשבת, וטעם האיסור משום "משמרת תרומתי" דאסור להפסיד אף תרומה טמאה בלא שיהנה ממנה, והנאת המצוה לא נחשבת הנאה.

והעיר מרן זצ"ל דהא אכילת מזבח נקראת אכילה, ולמה תחשב להפסד, ואף הדלקת המנורה מסתבר שגם היא נקראת אכילה כמזבח, וא"כ לכאורה אין לאסור משום הפסד דהא חשיבא אכילה. [אבל שאר מצוות לא היו כאכילה והווי הפסד].

והביא מרן זצ"ל ע"ז מבכורות י"ב ב' דפטרו בהמת שביעית מן הבכורה הואיל ובכור אימוריו קרבים למזבח והתורה אמרה לאכלה ולא להפסד. וכבר העיר בזה הרש"ש שם דהא התורה קראה לאכילת מזבח אכילה, ולמה נאסר כן בפירות שביעית. וביאר מרן זצ"ל לחלק דכל זה לגבי שביעית שאעפ"י שאכילת מזבח היא אכילה, אבל בשביעית הרי נאמר "לכם יהיה לאכלה", ואכילת מזבח אינה בכלל "לכם - לאכלה". [וכוונתי לדברים אלו בס' משנת חיים בכורות סי' כ"א אות א' בישוב קו' הרש"ש]. אבל לגבי תרומה לא נצטוונו בה לאכלה אלא רק "משמרת", וא"כ לא מסתבר דלהקריב על המזבח נחשב הפסד, עי"ש.

ויש להעיר על דברי מרן זצ"ל דבתחילה ביאר דהקטרה על המזבח וכן במנורה אינו נחשב הפסד הואיל והווי בכלל אכילה, ושוב הק' מאימורי שביעית, וחילק בין שביעית לתרומה, דבתרומה אין ענינו אכילה - רק שלא יופסד, והקטרה אינה בכלל הפסד, א"כ א"צ למה שרצה בתחילה לומר דאכילת מזבח נחשבת אכילה, דהא חזינו דלגבי שביעית אף דאכילת מזבח היא אכילה מ"מ אסור, ונמצא דהחילוק בין תרומה לשביעית אינו תלוי באכילה, וצ"ב הנימוק הראשון דבתרומה מותר משום דהווי אכילת מזבח. וצ"ע.

והמגיה באות 5 הוכיח כדברי רבינו זצ"ל דאין לאסור הקטרה על המזבח בתרומה, דלא הווי הפסד, דבזבחים פ"ח א' דאמרו דאין להביא מנחות מן המדומע, ופרש"י דאף שמותר לכהנים לא הווי בכלל ממשקה ישראל, דבעינן שיהי' מותר לכל ישראל, ובתוס' שם כ' דכיון שמותר לכהנים הווי בכלל ממשקה ישראל. משמע דלהתוס' מותר להקטיר תרומה על המזבח, והא הווי הפסד, וגם רש"י אסר רק משום ממשקה ישראל ולא משום הפסד תרומה, וע"כ דלהקטיר על המזבח לא הווי הפסד.

ויש לדחות את הראיה דמה שכתבו התוס' דאין כוונת הברייתא לתרומה שהרי היא בכלל ממשקה ישראל, אין הכוונה דלדבריהם מותר להביא מנחות מתרומה, ואמנם י"ל דאין להביא מנחות מתרומה משום דהווי הפסד התרומה בכך, אך אם הביא הווי קרבן כשר, אלא שעבר על איסור "משמרת תרומתי", והרי בברייתא שם מסיים "ואם הביא לא קידש", וע"כ דיש בזה פסול, וזהו דאף רש"י כתב משום ממשקה ישראל דלכן פסול, ולא רק משום איסור דהפסד תרומה.

עוד ביאר מרן זצ"ל דשמן תרומה טמאה פסול להדליק בו במקדש הואיל ואינו בכלל ממשקה ישראל הואיל ואין ראוי לאכילה אפילו לכהנים. ופשוט דגם למנורה בעינן ממשקה ישראל, שהרי שוה מנורה לקרבן שדוחה שבת וטומאה.

וכבר כתב באו"ש בהל' לולב פ"ח ה"ב דשמן שריפה פסול למנורה הואיל ואינו בכלל ממשקה ישראל. אך על דברי מרן זצ"ל דהדלקת מנורה שוה לקרבן לענין ממשקה ישראל, כמו דהדלקת מנורה דוחה שבת וטומאה, יש להעיר דהא דהדלקת המנורה דוחה שבת וטומאה ילפינן בתו"כ בסו"פ אמור ממה שנאמר "תמיד", אפילו בשבת וטומאה, ולא משום דשוה לקרבן, והרי גם מילה בזמנה דוחה שבת אף שאינה קרבן. [ועי' תוס' תמורה י"ד א' דנראה דנחלקו רש"י והתוס' אי הדלקת המנורה הווי כהקטרה, ועי' בשיטמ"ק שם אות מ"ח].

עד זיכן מקום קידוש רגלים

הרד"ג רבי צבי הירש שיינברג שליט"א

בגליון לה כתב הג"ר גימפל ליפשיץ שליט"א שנחלקו הראשונים עד היכן מקדשים הכהנים רגליהם, אם הוא עד הקרסול או עד הברך. והביא כן מדברי רש"י בחולין קל"ד ע"ב שביאר דלשון סובך ובהמה (שנאמר לגבי שוק בשלמים) היינו הפרק שבין הקוליות ועצם אמצעי, וזהו עד הברך. ולפי זה ה"ה הא דאיתא בתוספתא בידיים (ריש פ"ב) דקידוש רגלים הוא עד הסובך היינו עד הברך, עי"ש עוד.

הנה בליקוטי הלכות זבחים י"ט ע"ב כתב דקידוש ידיים לכו"ע הוא עד חיבור פיסת היד עם קנה הזרוע, ואף שיש שנחלקו בזה לגבי נט"י לתרומה ולחולין, מ"מ בקידוש ידיים כו"ע מודו. ולעיל משם כתב שהגר"א שביאר בתוספתא שם דסובך היינו עד הקרסול, ביאר כן גם בדברי רבי יהודה בחולין קל"ד, וביאר הליקוטי הלכות שאף שהמפרשים פירשו פירוש אחר בדברי רבי יהודה, מ"מ נקט הגר"א דע"כ קידוש רגלים הוא עד אותן מקום שכן הוא ביד. ולפ"ז י"ל שגם לדעת רש"י והמפרשים שביארו דעד הסובך בגמ' בחולין הוא עד הברך, מ"מ בקידוש רגלים מודו שאי"צ לקדש אלא עד הקרסול, וכמו שבקידוש ידיים כו"ע מודו בזה, והרי מסתבר דקידוש הרגל הוא עד אותו מקום כמו ביד.

דעשיר מביא חטאת בהמה, ועני מביא ב' עופות א' חטאת וא' עולה, ודלי דלות מביא מנחה. לכן מפרטים באמירה את כל סוגי הקרבנות, אבל ביולדת הן עשירה והן עניה מביאה את אותו קרבן, דהיינו חטאת ועולה, אלא דעשירה מביאה עולת בהמה וחטאת העוף, ואילו עניה מביאה מביאה ב' עופות א' לעולה וא' לחטאת, וכיון דהוא אותו קרבן א"צ לומר הן קרבן עניה והן קרבן עשירה, וזהו שכ' שתאמר רק פרשת קרבן יולדת עשירה.

הבאת מנחת חינוך קודם העומר

הרה"ג רבי אליהו הלוי דינר שליט"א

כבוד מערכת תורת הקרבנות

יישר כח על זיכוי הרבים בבירור עניני קדשים והמסתעף מהן.

בגליון ל"ה הביא הרב ש"ז ישראלי שליט"א לבאר בענין הקושיא שנתבארה כבר בגליון ל"ד מדברי האחרונים בעיקר תקנת ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור, שמא יאכלו מן החדש קודם הקרבת מנחת העומר, והרי לפי מש"כ הפלתי סי' ק"ב שכל התבואות יחזרו ויאסרו באיסור חדש, כיצד יוכלו כלל להקריב קרבן העומר הלא בעינן קודם לכן מנחת חינוך ולא יוכלו להביא מן החדש, וא"כ הוי כמו שלא בזמן הבית דהאיר המזרח מתיר.

והנה בתירוץ ראשון כתב שם לתרוץ דאה"נ מיירי כלפי כהן שהיה בזמן הבית שאינו זקוק להבאת מנחת חינוך שנית, ומשו"ה קאמר ריב"ז מהרה יבנה המקדש. תירוץ זה צ"ע אם ניתן לפרש כן בתקנה שנקבעה לדורות ולא רק לאותה תקופה, והרי לא מצוינו מי שיאמר שבטלה התקנה.

עוד תירץ בתירוצו השני שאחר שהקריב כבר הכהן הראשון מנחת חינוך כיון שהאיר המזרח התיר, ממילא כבר ניתן להביא את העומר ולכן אין היתר לאכול מן החדש, שהרי יכולין להביא עומר וחוזרת התבואה לאיסור חדש. הנה בעיקר הסוגיא מוכח בהדיא לא כן, דאמרינן שם (ר"ה ל' ע"ב) דאיבני אימת אילימא בשיתסר כבר האיר המזרח התיר, הרי שלא אמרינן דחוזר לאיסורו אלא כל שהאיר המזרח מותר לעולם, ואמנם כבר עורר זאת על הפלתי בשאג"א (תשו' חדשות דיני חדש סי' ו') בתו"ד עיי"ש. וצ"ע בכל זה.

אמירת פרשת ק"פ בערב פסח

הגאון רבי חיים מאיר הלוי שטינברג שליט"א

בתורת הקרבנות גליון ל"ב כתבתי ליישב את אמירת פרשיות קרבן פסח בערב פסח אף להנמצאים בדרך רחוקה ופטורים מפסח, דהפטור מפסח בדרך רחוקה הוא רק פטור מהקרבת הפסח, אך אין בזה פטור מאמירת פרשת ק"פ, דומיא דיוולדת שכתבו האחרונים דאף שהיא עניה תאמר פרשת יולדת עשירה, והיינו דהחילוק בין עניה לעשירה הוא רק בהבאת הקרבן עצמו ולא באמירת פרשת הקרבן, ואף דאינה חייבת בקרבן עשירה, וה"ה בדרך רחוקה בפסח.

ובגליון ל"ד כתב ידידי הרה"ג ר' נחמיה שלו' הלוי סגל שליט"א לחלק בין יולדת עניה שאומרת פרשת יולדת עשירה לבין דרך רחוקה בפסח, ע"פ מה שהוסיפו האחרונים הנז', גבי יולדת דעניה שהביאה קרבן עשירה יצאה ידי חובתה, ונמצא דזה עיקר הטעם שמועיל ביולדת עניה לומר את פרשת יולדת עשירה, וזה לא שייך גבי דרך רחוקה.

לדעתי מה שכתבו האחרונים הטעם דיוולדת עניה שהביאה קרבן יולדת עשירה יצאה י"ח, אין זה עיקר הטעם דמהני אמירת פרשת יולדת עשירה ליולדת עניה, ומה שהוסיפו כן, משום דאילו ה' הדין דיוולדת עניה שהביאה קרבן יולדת עשירה לא יצאה י"ח, לא היה מועיל דיוולדת עניה תאמר פרשת יולדת עשירה, דהוי כאילו אומרת פרשת קרבן שאין שייך לה, ולזה כתבו דמהני קרבן דעשירה ליולדת עניה והוי כקרבן ששייך לה. ונמצא דסוף סוף יולדת עניה שאומרת פרשת יולדת עשירה - אף שאינה חייבת בקרבן עשירה, ואעפ"כ ביחס לאמירת הפרשה מהני, א"כ י"ל דה"ה לומר פרשת פסח למי שהוא בדרך רחוקה, דאף שהוא פטור מהקרבן - אבל מאמירת פרשת הקרבן אינו פטור.

ובהמשך כתב ידידי הנז' שהביאור הלכה בסי' א' ס"ד כתב בשם המג"א דמי שחייב קרבן עולה ויורד, יאמר את פרשת קרבן עולה ויורד כולה, בין קרבן עשיר ובין קרבן עני ובין מנחת חוטא שבאה בדלי דלות. וסבר ידידי שהאחרונים הנז' שכתבו גבי יולדת דאף אם היא עניה תאמר רק פרשת קרבן עשירה, חולקים על הביאור הלכה הנז' דגבי עולה יורד אומרים את כל הפרשה, דלדברי הביאור הלכה גם יולדת עניה תאמר הן קרבן עשירה והן קרבן עניה. וכתב שם לבאר במה נחלקו.

ולדעתי אין כאן מחלוקת, וכל מה שכתב בביאור הלכה לומר את שלושת הקרבנות גבי עולה ויורד, הוא הואיל ואינם אותו קרבן,

הגליון מופץ בס"ד בבני ברק, ירושלים, מודיעין עילית, ביתר, בית שמש, אשדוד, נתיבות, תפרח, רכסים, חיפה, צפת, רחובות, טלז סטון, גבעת זאב, זכרון יעקב, קרית אתא, בית חלקיה ועוד ועוד, מלבד מאות המנויים בדוא"ל בארץ ובחו"ל.

אם הגליון אינו מגיע לבית המדרש שבאיזור מגוריק, אנא צור קשר: 050-4134645.

נ.ב. השולחים ד"ת לגליון ומבקשים לקבל את הגליון כאשר דבריהם יופיעו בו, מתבקשים לציין שם וכתובת ומס' טל'

בכתב ברור.

שער הקרבן

בירורי דינים בהלכות הקודש והמקדש

שאלה א

האם בקרבן העוף ג"כ אמרין דזריקה שלא במקומו כמקומו דמי.

תשובה: לדעת התוס' בזבחים סו. ד"ה למעלה דין זה נאמר גם בחטאת העוף, אבל לענין עולת העוף צידדו בדף סו: ד"ה ואלא שלא מועילה זריקה שלא במקומו. [והביאור כמ"ש בחזו"א זבחים סי' ז' סק"א ובחי' מרן רי"ז הלוי דף מה. שמקום עבודתה נקבע למעלה מחוט הסיקרא].

אכן בדעת הרמב"ם כתבו בליקוטי הלכות זבחים כו: וחזון יחזקאל זבחים פ"ז ה"ג, שאין בקרבן העוף דין זריקה שלא במקומו, וכ"כ בזבחי אפרים שם. [אך לפי דברי החזו"א והגרי"ז אפשר שזהו רק בעולת העוף שמקום עבודתה נקבעו למעלה, אבל בחטאת העוף שפיר נתכפרו הבעלים כדן חטאת בהמה].

שאלה ב

האם אפשר להתנדב מלח כדי להקריבו בפני עצמו ע"ג המזבח.

ברמב"ם פ"ט מתמידין הי"א כתב שהלבונה קודמת בהקרבה למלח והמלח קודם לעצים. וכ"ה בתוספתא זבחים פ"י ה"ב.

וכתב החזו"א (מנחות סי' ל"ג ס"ק ט"ו) דמכאן מוכח שיכולים לנדב מלח להקרבה בפני עצמו, והוסיף בשיח השדה לגר"ח"ק שליט"א (ח"ב קונטרס הליקוטים סו"ס ח'), שקרבן זה טעון מליחה כשאר קרבנות.

אמנם בחסדי דוד על התוספתא שם ובאו"ש ואבן האזל על הרמב"ם שם ביארו כוונת הרמב"ם באופן אחר, וע"ע בחי' הגרי"ז עניינים סי' נ"ה מה שביאר בזה, ולדבריהם אין מקור כלל שניתן לנדב מלח להקריבו בפ"ע.

וכן דעת ראבי"ה (סי' אלף ס"ח) וכס"מ פ"ז מהל' ע"ז הט"ז, שהמים והמלח אינן קריבין בפני עצמן על גבי המזבח.

שאלה ג

האם השוחט יכול לישב בשעת השחיטה, או שיש בזה משום איסור ישיבה בעזרה. [מהרה"ג רבי אפרים צאלער שליט"א מח"ס תורת הקרבנות ארבע עבודות הקרבן]

בתוס' זבחים נה: ד"ה גובהה כתבו שאפשר לשוחט מיושב. והובאו דבריהם ביריעות שלמה פ"ז מבית הבחירה ה"ו, [ומשמע שם שנקט שהיו עושין כן לכתחילה]. וביאר הגר"ח"ק שליט"א בנחל איתן סי' ה' דין ה' סק"ד דלצורך הקרבן מותר, והיינו לכאורה כשיש לשוחט צורך בזה.

אולם בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סי' א' צידד שאף לדעת המתירים לישב בשעת אכילת הקרבנות, זהו משום שיש צורך לישב באכילה [והיינו משום למשחה], אבל לגבי שחיטה כיון שיותר ראוי ויותר קל לשוחט בעמידה, הרי אינו יושב בשביל השחיטה עצמה אלא משום שנחלש וקשה לו העמידה, וא"כ זהו לצורך עצמו ולא לצורך העבודה.

ולפי"ז כתב דע"כ כוונת התוס' ששוחטים בשחייה כיון שהבהמה מוטלת על הרצפה ויש לכופף עצמו אליה, וסיים שכן היה ראוי להגיה בדברי התוס', ע"ש. [וע"ע בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סימן ב' ובאחרונים אם מותר לשוחט חולין לכתחילה בישיבה].

שאלה ד

האם יש להקדים הפרשת חטאת לאשם או עולה לשלמים, כשם שהם קודמים בהקרבה כדאיתא בזבחים פ"ט ע"א, או שרק בחטאת ועולה נאמר דין קדימה בהפרשה.

תשובה: מדברי קרבן העדה לפני משה על הירושלמי ר"ה ד. מבואר שאף בכל הקרבנות כשם שקודמין בהקרבה כן קודמין בהפרשה, [ועיין בירושלמי שם מה שהובא לגבי מצורע].

והנה במנ"ח מצוה קע"ו אות ב' צידד ג"כ שבכל הקרבנות יש דין קדימה בהפרשה כמו שקודמים בהקרבה, אולם נתקשה בזה דמדברי רש"י והרמב"ם משמע שרק במפריש קן לחובתו צריך להקדיש החטאת קודם העולה, ונשאר בצ"ע.

אולם במהר"י קורקוס פ"ט מתמידין ומוספין ה"ו ומלאכת שלמה זבחים פ"י מ"ד כתבו דהרמב"ם לא מיייר דווקא במפריש קן, ולפי דבריהם ודאי אף בשאר הקרבנות יהיה דין קדימה בהפרשה כשם שהם קודמים בהקרבה.

שאלה ה

האם צריך לחשוב בקרבן ציבור מחשבת לשם בעלים.

תשובה: בגבורת ארי יומא מד. כתב דודאי אף בקרבן ציבור צריך לחשוב לשם בעלים, וכן הוא בספר עבודת הקרבנות ח"א סימן מ"ט.

שאלה ו

האם מותר לכתחילה לשחוט תודה לשם שלמים.

תשובה: בתו"כ צו פרשתא ה' ה"ג נראה שמותר לכתחילה לשחוט תודה לשם שלמים כיון שתודה קרויה שלמים, ואין בזה משום שינוי קודש כלל. וכן הביא בספר מלחמות יהודה סי' י' אות ו'.

אולם בלשון הגמ' זבחים דף ד. [והרמב"ם פט"ו מפסוה"מ הי"ג] משמע דרק בדיעבד כשר. וכ"כ באבן האזל פ"ב מפסוה"מ הי"ד.

שאלה ז

האם תורמים תרומת הדשן דווקא מאפר בשר קדשים [דומיא דעולה דאיירי בה קרא], או גם מאפר המנחות.

תשובה: יש להוכיח מדברי רב במעילה דף ט. דהא דאיתא במשנה שם דמועלין באפר הקרבנות עד שיצאו לבית הדשן, היינו עד שעת תרומת הדשן, שאז ראויים כבר לצאת לבית הדשן. והרי במשנה שם נאמר כן גם לגבי מנחות שמועלין בהם עד שיצאו לבית הדשן, ומוכח שאף בהם מתקיימת מצות תרומת הדשן.

שאלה ח

מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, האם הוא דווקא במקומו ממש, או בכל רצפת ההיכל.

תשובה: במקד"ד סי' ה' סק"ו כתב שיכולים להעמיד את המזבח הפנימי בכל ההיכל, ומטעם זה כשנעקר המזבח ניתן להקטיר בכל ההיכל. אכן בחידושי הגרי"ז זבחים יד. כתב שא"א להעמיד את המזבח הפנימי אלא במקומו, והוכיח כן מדברי הגמ' שם, [ובמקד"ד נתקשה בזה ג"כ]. וכן נראה במנ"ח מצוה ק"ד ומצוה קי"ז שאם נעקר המזבח אין מקטירין אלא במקומו.

אכן מדברי התוס' בזבחים כו: שכתבו שההיכל אינו ראוי להקטרת אימורין כיון שעובר באיסור 'ועולה לא תעלו עליו', והיינו אף בשעת היתר הבמות ולכן לא חשיב מקום משולש עי"ש, משמע שכל ההיכל ראוי להקטרה, ולכן יש בכלולו איסור לא תעלו עליו, [וכמ"ש המנ"ח מצוה ק"ד דתליא הא בהא]. וכן נראה בדברי הכס"מ פ"ה מאיסורי מזבח ה"ב שאיסור הקטרת שאור ודבש נוהג בכל ההיכל, והטעם כיון שכולו ראוי להקטרת קטורת אם נעקר המזבח, אמנם במנ"ח מצוה קי"ז כתב שאין כוונת הרמב"ם לאיסור בכל ההיכל אלא במקום המזבח בלבד.

שאלה ט

האם אפשר להביא שני קרבנות יחד, או שיש בזה משום אין

שמחה, שכיון שקרבן שלמים נאכל שני ימים ולילה הרי א"צ להקריבו כל יום בחג, אלא פעם אחת בכל שני ימים.

ותמה הטורי אבן בחגיגה יז; הרי בלילה שאחר היום השני ג"כ צריך לאכול בשר, [ובקונטרס אחרון יישב קושייתו בדוחק]. ועיין ערוך לנר סוכה מז. מש"כ ליישב קושייתו. ומוכח שנקטו בפשיטות שצריך לאכול בשר גם בלילה. וכן מבואר בצ"ח בהשמטות לפסחים סח: בתו"ד. [ובספר ימי שמחה סי' ט"ז הביא כן גם מדברי המנחת ברוך שנראה מדבריו שהמיעוט מחיוב שמחה בליל ראשון של חג בא להקל שאינו חייב לאכול בלילה ולא להחמיר שאינו נפטר באכילה זו אלא דווקא ביום].

אכן החזו"א באו"ח (410 טור ב', 446 טור ב') נסתפק בדיון זה, ועיין בספר מועדים וזמנים (חלק ז' סי' קי"ד וסו"ס קי"ח) שנקט שאין חיוב אכילת בשר אלא או ביום או בלילה. [ושמא סברו שכן יש לומר בישוב דברי התוס' דס"ל דאין חיוב בשר אלא או ביום או בלילה].

שאלה יב

האם מנחת חינוך באה עשר חלות כשאר מנחות, או י"ב חלות כדין מנחת חביתין.

תשובה: בדברי הרדב"ז פ"ג ממעשה הקרבנות ה"ד מבואר שנעשית מעשר חלות, וכ"כ החסדי דוד מנחות פ"ז ה"ח, (הובאו בהדרת קודש הלכות מעשה הקרבנות שם).

אכן במנחה טהורה מנחות נט. מבואר שבאה י"ב חלות, וכן נקט בספר עבודת הקרבנות ח"א סימן י"ז (בביאור אות א'), ובדרך חכמה סוף פ"ה מכלי המקדש, וכ"ה במשאת ישראל על ויקרא (עמ' 159) ומבואי הקדשים עמ' קסד, וצ"ע.

שאלה יג

האם פסולי המוקדשין אסורים בסחורה, כמו שאסור לסחור בבכור בעל מום כמבואר בשביעית פ"ז מ"ג.

תשובה: דעת מהרי"ט אלגאזי בקהלת יעקב אות רל"ב ושו"ת חקרי לב יו"ד ח"ב סי' קמ"ג, שלא החמירו חכמים לאסור סחורה בפסולי המוקדשין, כדי שיפדו אותם בסכום גדול יותר, ולכן אינם דומים לבכור שאינו טעון פדיון. וכן מוכח ברש"י והוה עשיר בכורות ריש פרק חמישי, שביארו במשנה שם שמוכרין פסוה"מ באיטליז אפי' מחיים.

אכן דעת החזו"א שביעית סי' י"ד סקי"א, שכשם שהבכור אסור בסחורה כך נאסרו שאר פסולי המוקדשין שנפדו. וכתב שמטעם זה אסור לקנותם ולמוכרם כדי להרויח בהם, אא"כ קנאם מתחילה שלא על מנת למוכרם.

עושין מצוות חבילות חבילות.

תשובה: במג"א סי' קמ"ז סוף ס"ק י"א מבואר שלדעת הרמב"ם אפשר להביא שני קרבנות יחד לעזרה אבל אין להקריבם בזמן אחד אפילו על ידי שני כהנים, ולדעת התוס' בסוטה ח. ד"ה אין משקין האיסור הוא להעמיד שניהם כאחד בעזרה, אבל יכולים להביאם בזמ"ז ולהקריב שניהם יחד. [וביאר המג"א שכל האיסור בקרבנות חובה אבל בקרבנות נדבה אין קפידא, ובזה יישב את תמיהת התוס' שם].

אכן בקרן אורה נדרים עג. (בסוף העמוד) כתב דבקרבנות חובה מסתבר שאין כלל איסור חבילות חבילות, כיון שהם חובה עליו. והוסיף שאף בקרבנות נדבה לא שייך איסור זה, כיון שאין להם שיעור ויכול להתנדב כמה שירצה. ועיין שו"ת דברי מלכאל ח"א סי' ס"ט מה שתמה עוד על דברי המג"א. וע"ע שו"ת אגרו"מ או"ח ח"א סו"ס קפ"ט.

וכל זה בקרבנות של אדם אחד, אבל של כמה בני"א אין איסור כמ"ש בשו"ת מהר"ם שיק סי' ס"ד, דמה"ט יכולים כל ישראל להביא קרבנות פסחיהם יחד ואין בזה משום מצוות חבילות חבילות.

שאלה יד

אין מחנכין את המזבח החיצון אלא בתמיד של שחר, האם הכוונה למעט שאר הקרבנות או רק שלא יתחילו בתמיד של בין הערביים.

תשובה: בגבורת ארי תענית יז. מבואר שא"א להקריב כלום עד שיקריבו תחילה תמיד של שחר, וכ"ה בחי' הגרי"ד סי' י'. אכן במקד"ד סי' א' אות א' נקט דרק תמיד של בין הערביים א"א להקריב לחינוך המזבח אבל שאר קרבנות יכולים להקריב.

וע"ע באבי עזרי פ"א מתמידין הי"ב שחידש בדעת הרמב"ם, שאינו דין כלל בחינוך המזבח אלא בתמיד של בין הערביים שאין להקריבו על מזבח חדש שלא הקריבו עליו כלום, [ולכן אם נפסל המזבח לא נאמרה הלכה זו, וכמו שדייק הרדב"ז שם מדברי הרמב"ם, ובמנ"ח מצוה ת"א נסתפק בזה]. אך מדברי הרמב"ן בסה"מ שורש ג' הוכיח באבי עזרי שהוא דין בחינוך המזבח, וכתב שלדבריו אין להקריב עליו אלא תמיד של שחר בלבד.

שאלה יא

האם יש חיוב אכילת בשר קדשים גם בלילות החג שהרי הלילה נתרבה לחיוב שמחה, או שנתרבה הלילה רק לענין שיוצאים בו ידי חובת שמחה, אבל א"צ לאכול גם ביום וגם בלילה.

תשובה: הנה התוס' בכמה מקומות (ר"ה ה. יומא ג. סוכה מז.) כתבו שאין מקור לחיוב לינה כל ימי החג מחמת הקרבת שלמי

לשון חכמים

הקדמת בעל מעין גנים על סדר קדשים

"...מה שנאמר בשו"ע אורח חיים שלאחר הפרשיות יאמר יה"ר כאילו הקרבתי וכו' היינו אותן שאינם יודעים ללמוד ולהבין, אבל למי שנתן לו הקב"ה לב ללמוד מצוה ללמוד סדר קדשים, כדי שאם יזכה ידע הדינים של כל קרבן וקרבן כאשר אנו מחכים בכל יום על ביאת משיחנו ובנין בית המקדש".

והוסיף עוד "אבל אם הוא לומד סדר קדשים ומייגע עצמו ללמוד בעיון היטב לא כמי שמתפלל, אזי ניכר היטב שכוונתו הוא לשמה וזוכה בודאי לשמה האמיתית דהיינו להקים שכינתו מעפרא, כי זה הוא עיקר לשמה כמו שמוזכר כמה פעמים בספר ראשית חכמה, כי מאחר שעוסק תמיד בסדר קדשים, זוכר מאשר היותו בכבוד בזמן שבית המקדש קיים, כהנים עוסקים בעבודתן ולויים בדוכן, וכעת בעוונותינו חסרנו מכל טוב, ובודאי הוא לומד להקים שכינתא מעפרא ולהוציאנו מגלות המר".

דיני ההקטרה

הרה"ג רבי שמעון הכהן ארנטרוי שליט"א

מקום ההקטרה

- א. מצוות עשה מן התורה להקטיר על המזבח שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה.
- ב. מקום המערכה היה לפחות אמה על אמה בראש המזבח, וכן היה במזבח שעשה משה במדבר, ובבית המקדש השני היה כ"ד אמה על כ"ד אמה.
- ג. יש אומרים שאף מקום הליוך רגלי הכהנים כשר למערכה.²
- ד. הסובב כשר למערכה,³ ויש אומרים שאינו כשר אלא ע"י הדחק.⁴
- ה. יש אומרים שראש הקרן כשר למערכה ע"י הדחק, ויש אומרים שאף לכתחילה.⁵
- ו. הכבש אינו כשר לסדר בו מערכה ועי' הערה.⁶
- ז. נעקר המזבח החיצון מקומו כשר להקטרת מנחה ואימורין, ויש פוסלים.⁷
- ח. נותן הקומץ והאיברים על גבי מערכה הדלוקה,⁸ ולא יתן

תחת המערכה ולא בצידי המערכה ובדיעבד אם נתן הורצה.⁹

ט. יכול ליתן איברים על גבי איברים ואיברים על גבי מנחה ומנחה על גבי איברים ואין בו משום חציצה¹⁰, וה"ה על גבי אפר¹¹.

זמן ההקטרה

- י. אסור להקריב קרבן אחר תמיד של בין הערביים שנאמר וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשו חז"ל "עליה" השלם כל הקרבנות כולם¹².
- יא. שחט קרבן קודם הקרבת התמיד מותר להקטירו אחר התמיד¹³, ויש אומרים שרק אם נזרק הדם קודם התמיד מותר¹⁴, וכן מנחה שנקמצה או מנחת כהנים שנתקדשה בכלי קודם הקרבת התמיד¹⁵. ויש אומרים שמותר לקמוץ מנחה ולהקטיר אף אחר התמיד¹⁶.
- יב. עבר ושחט קרבן אחר תמיד של בין הערביים לא יזרוק הדם¹⁷, והבשר טעון עיבור צורה. ואם זרק י"א שפסול¹⁸, וי"א שהבעלים נתכפרו והבשר פסול¹⁹, וי"א שאף הבשר

1 זבחים ס"ב א' ובלבד שלא יפחתנו ממוזבח שעשה משה וכמה אמר רב יוסף אמר כו' דלמא מקום מערכה קאמר מר וברש"י שם פ"י אמה על אמה ושם בע"ב רש"י ד"ה אמה ארכו ואמה רחבו כמדת מקום המערכה, וכ"מ בתוס' יומא מ"ה א' ד"ה רבי יוסי יעו"ש, אמנם הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"ב ה"ז כ' אבל מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעכבין והוא שלא יפחות מאמה על אמה ברום שלש אמות כשיעור מקום המערכה של מזבח מדבר ע"כ, ולכאוי' משמע ששיעור אמה על אמה הוא כולל הקרנות ונמצא שמקום המערכה הוא פחות מאמה, ועי' ליקו"ה שפי' שהימורא ובלבד שלא יפחתנו קאירק על גבהו ולא על ארכו ורחבו, אך לכאוי' י"ל שכוונת הר"מ אמה על אמה חוץ מהקרנות ואין שיעור למדת הקרנות, ובס' כלילא דוורדא כ' ששיעור הקרנות אמה ונמצא ששיעור המזבח ג' אמות על ג' אמות, והמלבי"ם שמות פ' כ"ז א' כ' שכוונת הרמב"ם אמה חוץ ממקום קרנות ומקום הליוך רגלי הכהנים וכשיטת רש"י.

וכ"ז לענין שיעור מקום המערכה במזבח אבל מערכה עצמה אפשר דסגי אף בפחות מאמה ובזה יש לישב קו' המקד"ד סי' ל"ג סק"ב איך עושין מערכה ע"ג סובב הרי שיעור המערכה אמה והסובב לא היה אלא באמה של חמשה טפחים, ולהאמור י"ל שהמערכה עצמה אין לה שיעור וסגי ברוחב פחות מאמה. ואמנם י"ל ד' ממש"כ הרמב"ם פ"ז מהל' איסורי"מ ה"ג ששיעור גזירין שעשה משה אמה על אמה וכן עושין לדורות וא"כ בהכרח ששיעור המערכה לא יפחות מאמה, אמנם החזו"א מנחות ס"ג סק"ו כ' ששיעור הגזירין אינו מעכב ולפ"ז יתכן דסגי בפחות מאמה, ועי' ל' כמש"כ השטמ"ק זבחים שם שהעמידו הגזירין על צדיהם וא"כ לא החזיקו שיעור אמה, (אמנם אי בעינן אמה על אמה עדיין צ"ע).

2 תוס' יומא מ"ה א' ד"ה רבי יוסי, ואף שדבריהם שם לענין שאר המערכות לכאוי' ה"ה אף לגבי מערכה הגדולה, שהרי אף במערכה שניה הקטירו בדיכין ומוכח שכשר להקטרה.

3 זבחים ס"ה א' עושה מערכה ע"ג סובב, וכ"מ ברמב"ם מעה"ק פ"ו ה"כ אבל על היסוד פסול כדמשמע שם ע"ב ד"ה סודרן שעל היסוד נפסל בלינה, אך הראב"ד בתמיד הביא בשם תוס' צרפת שאף היסוד ואמה של בין הקרנות כשרים.

4 ראב"ד ריש קינין.

5 בראב"ד שם כתב שכשר ע"י הדחק, ובר"ה שם משמע שכשר לכתחילה.

6 עי' זבחים ע"ז א' אותם הוא דרבאי לך כבש כמזבח אבל מידי אחריני לא ועי' חי' הגרי"ז שם אמנם החזו"א י"ט סק"ג נסתפק בזה וצ"ע.

7 בזבחים נ"ט א' מזבח הפנימי שנועק מקטירין קטרת במקומו, ומשמע בתוס' שם ד"ה עד ושם ס"א א' ד"ה מאי דה"ה מזבח החיצון לענין קומץ ואימורין, אבל בחי' הרשב"א למנחות ה' ב' וכן בליקו"ה כתב בדעת רש"י שפסול בין למנחה ובין לאימורין.

8 מנחות כ"ו ב' קומץ שסדרו וסידר עליו את המערכה כו' או אין דרך הקטרה בכך תיקו וברמב"ם פ"ב מפסה"מ הכ"ו, ובכתבי הגרי"ז שם נקט שאם סידר הקומץ קודם שסידר המערכה פסול כיון שחטט מעשה הקטרה וימירי שסידר המערכה ואח"כ סידר את

הקומץ תחתיו אמנם החזו"א סי' כ"ב סק"ב נקט שאף כה"ג חשיב הקטרה וכן אם נתן על המערכה ואח"כ הדליק, כיון שההדלקה היא מעשה ההקטרה, וי"ל"ע האם יכול ליתן על העצים שעדיין לא שלטה בהן האש או"ד צריך ליתן על האש ממש כיון שמעשה הקטרה הוא רק על האש ממש ומלשון הגמ' זבחים ס"ב ב' למערכה דלוקה הוא זורק משמע שצריך ליתן על האש, וצ"ע.

9 רמב"ם שם, והנה לפי מש"כ האו"ש פ"א מפסה"מ ה"ח שהרמב"ם לשיטתו שספק דאוי' לקולא מה"ת יתכן שלדעת החולקים שמדאוי' לחומר"א אף כאן מספק לא הורצה.

10 זבחים ק"י א' מין במינו אינו חוצץ וחזו"א סי' כ"ג סק"ב.

11 חזו"א סי' כ' (א') סק"ו ולכאוי' משמע שם שרק באפר קרבנות של אותו יום אינו חוצץ אבל אם לא דיחנו המזבח באותו היום הרי האפר של אתמול חוצץ.

12 פסחים נ"ט א' רמב"ם תמו"מ פ"א ה"ד. ומבואר בתוס' מנחות מ"ט ב' שהאיסור הוא רק אחר הקטרת התמיד אבל קודם הקטרה מותר אע"פ שכבר נשחט התמיד, אמנם המהר"ח או"ז סי' ר"כ והטו"א ר"ה ל' ב' נקטו שאף אחר שחיתת התמיד אסור להקריב, ובחזו"א סל"ג סק"ה מצדד שאחר זריקת התמיד אסור.

13 שם נ"ט ב' כשניתותרו, רמב"ם שם ועי' חזו"א סי' ל"ג סק"י שדקדק כן מלשון הרמב"ם, ובחס"ד מנחות פ"ו ה"ב.

14 רש"י שם ד"ה כשניתותרו קרבנות שנוזק דמן קודם תמיד כו' ובחזו"א שם סק"ט נסתפק בדעת רש"י אם שחט ולא זרק מהו.

15 תוס' מנחות כ"ו ב' ד"ה אלא, וכ"כ המל"מ פ"א מתמו"מ סוף ה"ג, ולכאוי' יש לדקדק מהא דנקטו התוס' קמיצה ולא קידוש קומץ דסגי בקמיצה לחוד, ודכוותה בקרבנות יהא סגי בשחיטה בלא זריקה דקמיצה כנגד שחיטה, ועי' חס"ד שם.

16 כן משמע ברמב"ם פ"א מתמו"מ ה"ו ועי' ליקו"ה פסחים פ' תמיד נשחט בתוה"ק אות ו'.

17 תוס' מנחות מ"ט ד"ה תלמוד ואע"פ שמה"ת איסור השלמה הוא רק בהקטרה מדרבנן אסור לזרוק גזירה דילמא אתו להקטיר אחר התמיד כ"כ תוס' יומא כ"ט א', והא דטעון עיבור צורה מבואר בפסחים ע"ג ב' דכל שפסולו בדם תעבור צורתו.

18 תוס' שם והוא מתוספתא דפסחים פ"ד ה"ב וכן נקט הלכו"ה ריש תמיד נשחט.

19 תוס' יומא כ"ט א' ד"ה אלא, ועי' מל"מ פ"א מתמו"מ ה"ג שנקט כן אף בדעת תוס' במנחות עי"ש.

יאכל²⁰, ומ"מ לא יקטיר אימורין.

יג. יש אומרים שחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה מותר לכתחילה להקריבה אחר התמיד, ויש חולקין²¹.

יד. הקטר חלבים ואיברין כל הלילה²², ויש אומרים עד חצות²³, ומ"מ מצוה להשתדל ולהקריבו ביום שחביבה מצוה בשעתה²⁴, ויש אומרים שלכתחילה מקטירין הכל קודם הקטרת התמיד²⁵.

טו. יש דברים שאין קרבין אלא ביום כגון הקומץ והלבונה ומנחות הנשרפות, ואם משלה בהן האור קודם שתשקע החמה הרי הן מתאכלין והולכין כל הלילה²⁶.

הקטרה בשבת

טז. הקטר אימורין ואיברים של שבת דוחין את השבת, ואע"פ שכשירין בלילה אין דוחין אותן למוצאי שבת דחביבה מצוה בשעתה²⁷.

יז. אברי תמיד של ערב שבת אין דוחין את השבת אלא

20 חזו"א סל"ג סק"ו. וצ"ל דכיון שאסור להקטיר אימורים חשיב כאילו נטמאו או נאבדו שהבשר מותר.

21 ליקוטי הלכות ריש פסחים בתוה"ק אות ב' וכן מבואר בתוס' זבחים צ"ח ב' ד"ה טב"י, והחזו"א שם סק"ו חולק דאסור מדרבנן. ונלכאו' יל"ע שדברי החזו"א שם הם לפי מש"כ בסק"ד שת"ק חולק על ריב"ב וע"כ הוצרך לחדש שיש איסור דרבנן. אמנם בפסחים סי' קכ"ד דף נ"ט כ' שת"ק מודה לריב"ב אליבא דר"ח וא"כ אפשר שאין איסור דרבנן, אבל יותר נראה שאף ריב"ב לא התייר אלא כדי לאכול קדשים לערב וע"כ שיש איסור דרבנן. ובטורי אבן ר"ה ל' ב' כ' דלת"ק אסור מה"ת לזרוק הדם אף בלא הקטרה, וע' מרכה"מ תמו"מ שם.

22 ברכות ב' א' הקטר חלבים ואיברין מצותן עד שיעלה עמוד השחר כו' וברש"י שם ד"ה כדי להרחיק כו' דבהקטר חלבים לא אמרו חכמים עד חצות, וכן דעת הרשב"א בשו"ת ח"א ת' תמ"ה, ועי' מאירי שכ' דכהנים זריזין הן לכן לא גזרו, והראש יוסף כ' שכיון שהתירו מפורש בתורה דכתיב כל הלילה אין כח ביד חכמים לאסרו, ובצל"ח כ' באופ"א, וע"ע בית הלוי ח"א ל"ד ו'.

והנה מצינו שיטה מחודשת שאסור להעלות איברים למזבח בלילה עי' ריטב"א שבת כ' א' שכ' שעולת חול אסור להעלות בלילה, וע"ע שטמ"ק תמורה י"ד א' אות מ"א שכ' שאם לא העלן מבעוד יום נפסלין בלינה, וע"ע רבינו חננאל יומא כ"ז ב' ומהר"ם חלאווה פסחים ב' ב', ולדבריהם צ"ל דמה ששינוי שהקטר חלבים כשר כל הלילה היינו כשהעלו האיברים ביום וההקטרה על המערכה כל הלילה, אמנם צ"ע דבזבחים פ"ז א' מבואר להדיא שאברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה כו' וצע"ג.

ועי' ראב"ד בתו"כ פ' צו פרשה א' י"ד שמשמע מדבריו שמצוה להקטיר איברים ופדרים מיד בתחילת הלילה.

23 רמב"ם מעה"ק פ"ד ה"ב ותמו"מ פ"א ה"א וכו"ד הריטב"א והגר"א בשנו"א, אמנם לכאו' אף הם מודים שבדיעבד אם לא הקטיר קודם חצות מקטירין אחר חצות דמה"ת כל הלילה זמנה, אבל השאג"א סי' ד' כ' שאינו מקטיר אחר חצות גזירה שמא יקטירם לאחר עלוה"ש ונמצא מקריב קדשים פסולים וכ"כ הליקו"ה זבחים פ"ז א'.

24 מנחות ע"ב א' רמב"ם מעה"ק פ"ד ה"ג, ובגדר חביבה מצוה בשעתה יש לדון האם זה מפני שעיקר מצות הקטרה ביום ולכן עדיף להקטיר ביום, או שזה מדון זריזין מקדימין, ונפק"מ האם ראוי להקדים ההקטרה מיד אחר התמיד או שכל היום כשר לכתחילה ובלבד שיקטיר ביום.

25 כן משמע ברש"י פסחים נ"ט ב' ד"ה כשניתותרו ולא הספיקו להקריב כו', ומשמע דלכתחילה מקריבין קודם התמיד וכ"כ הרא"ם פ' צו.

26 מנחות כ"ו ב' וילין לה מדכתיב זאת תורת העולה, רמב"ם מעה"ק פ"ד ה"ד.

27 מנחות שם ורמב"ם שם, וילפינן לה מעולת שבת בשבתו, ולחד תי' בתוס' ביומא מ"ו א' ילפינן מבמשבותיכם להתייר איברים ופדרים של שבת.

מקטירין אותן בערב שבת²⁸, ויש אומרים שאם משלה בהן האור דוחין את השבת²⁹.

יח. חלבי שבת קריבין בלילי יום טוב שחל להיות במוצאי שבת, אבל לא בלילי יום הכיפורים³⁰.

הקטרה ביד ובכלי

יט. הקטרת איברים כשירה בין ביד ובין בכלי³¹, ומ"מ אברי התמיד היו מעלין ביד אך הקרביים היו נתונים בבזך³².

כ. הקטרה בכלי חול כשירה. ואם היתה חציצה בין ידו לאיברים³³ עי' הערה.

כא. הקטרת איברים כשירה בין בימין ובין בשמאל³⁴.

הקטרת עצמות

כב. עצמות העולה בזמן שהן מחוברין לא יחלוץ אלא מקטירין

28 יומא מ"ו א' אמר ר"ה תמיד תחילתו דוחה סופו אינו דוחה, וכרבה שאינו דוחה את השבת, ופרש"י בלישנא בתרא סופו איברים שניתותרו מבערב, וכן פסק הרמב"ם תמו"מ פ"א ה"ו.

ומבואר בריטב"א ביומא כ"א א' והובא בכס"מ שם ה"ז שאם לא הספיקו להקטיר בע"ש מעלין למזבח שלא יפסל בלינה ומקטירין לאחר השבת.

29 כן שיטת ר"י וריב"א בתוס' שם ד"ה אבל, ובפסחים פ"ג ב' ד"ה ולא כ' דבמשלה בהן האור נעשו לחמו של מזבח והרי הן כקרבן היום ודחו בממועדו ואפי' בשבת, ונסתפקו התוס' האם רק בתמיד אמרין כן או אף בשאר קרבנות שמשלה בהן האור נעשו לחמו של מזבח.

והנה לא נתבאר להדיא בראשונים האם צריך שתמשול בו האור מבעו"י, ולכאו' לפי סברת התוס' שנעשו לחמו של מזבח והרי הן כקרבן היום אין חילוק אם משלה האור מבעו"י או בשבת, ובכל גווני הרי הן כקרבן היום.

ומבואר בתוס' ד"ה תחילתו דלרבה דהילכתא כוותיה איברים שניתותרו אינן דוחין שבת לעשות להם מערכה בפני עצמן אלא מקטירין על המערכה הגדולה, ומשמע דשרי אף להעלותם על המערכה הגדולה, אבל דעת הרמב"ן והרשב"א שבת כ' א' שלא הותר להעלותם או לעשות להן מערכה אחרת אלא רק הותר להוסיף אש ולחכות במערכה שלהן, ובתוס' ד"ה אבל כ' בתי' האחרון שההיתר רק סמוך לבוקר כשמסדר מערכה לתמיד של שבת וכיון דבלא"ה מבעיר אש המערכה לצורך התמיד הותרו אף איברים שניתותרו, אבל בלילה אסור להבעיר אש עבו"י.

30 שבת קי"ד א' רמב"ם שם ה"ז. (ובליקו"ה יומא שם כ' שמקריבין אף ביוהכ"פ וצ"ע, ושמא ט"ס נפל שם).

31 מנחות כ"ו א' הקטר חלבים ואיברים שהעלן בין ביד בין בכלי כו' כשרין, וברמב"ם פ"ב מפסוהמ"ק הכ"ד, ובפ"ז ממעה"ק ה"א ואם רצה ליתן את האימורין בכלי כשמוליכין למזבח נותן, אמנם הבעה"מ בפסחים פ"ה כ' שאף אימורין מעלן בידו ואין שם כלי, ושמא מוקי לברייתא כר"ש או כרבנן ובדיעבד דווקא, אבל בראב"ד שם משמע שהולכת אימורין בכלי מפני שזהו כבודה עי"ש.

32 תמיד ל"א ב' השישי בקרביים הנתונים בבזך.

33 קרן אורה מנחות שם, ועי' חידושי הגר"ח פ"ג מתמו"מ שנקט שכל עבודה שכשירה בשמאל אין חציצה פוסלת בה, וממילא הקטרה שכשירה בשמאל אין חציצה פוסלת בה, אבל בחזו"א סי' כ"ב סק"ב מצד שדוקא בכלי חול מהני דחשיב לקיחה עי"ד דבר אחר, אבל כשיש חציצה בין ידו לקומץ לא מהני דאי"ז בעצמו של ההן וה"ה לאימורין, ומ"מ כ' שם סק"ו שאף בכלי חול שכשר זה רק לעצם דין הקטרה אבל אין זה כבודו וכדמצינו בכרך ידו בשיוראי וכו'.

34 מנחות שם הקטר חלבים ואיברים בין בימין ובין בשמאל כשירה ורמב"ם שם, ובתוס' שם נסתפקו אי אתיא רק לר"ש אבל לרבנן בעי מינן, או"ד לרבנן נמי כשר כמו בהולכת איברים, ועי' חזו"א שם סק"ד מה שתמה בזה.

האיברים, אבל בקרבן יחיד אם רצו להוליך פחות או יותר מוליכין.⁴⁵

כו. בקרבנות ציבור הכהנים שזכו בהעלאה הם הקטירו⁴⁶, ויש אומרים שהזרק הדם הוא המקטיר⁴⁷.

כז. יש אומרים שהעלאת האיברים מהכבש למזבח היא מכלל הולכה ולכן אם הוליך שלא ברגל יחזור ויוליך⁴⁸, ויש אומרים שהעלאה היא תחילת הקטרה.

חליצת גיד הנשה

כח. אחר שהעלה איברי העולה סמוך לראש המזבח מסיר גיד הנשה⁴⁹, ומשליכו על גבי הדשן שבאמצע המזבח⁵⁰.

סדר ההקטרה

כט. י"א שהראש והפדר קודמין בהקטרתן לשאר איברים כמו בהולכתן שנאמר את ראשו ואת פדרו וערך⁵¹.

הכל³⁵. פירשו למטה מן המזבח לא יעלו³⁶, ואם עלו ירדו³⁷, ויש אומרים שלא ירדו. פירשו על גבי המזבח, יש אומרים שירדו³⁸, ויש אומרים שלא ירדו.

גג. עצמות הרכות הראויות לאכילה דינם כשאר עצמות שאם פירשו לא יעלו³⁹, וכן עצמות שיש בהן מח אין חולץ המח להקטירו⁴⁰.

כד. עצמות האליה של כבש⁴¹ אין דינם כשאר עצמות אלא אם פירשו יעלו⁴², ויש חולקין⁴³, אבל בעולה אם פירשו לא יעלו.

העלאת האיברים

כה. בקרבנות ציבור זכה כהן אחד בהעלאת כל האיברים על המזבח⁴⁴, ויש אומרים שששה כהנים זכו בהעלאת

35 זבחים פ"ה ב' וילוף לה מדכתבו והקטיר הכהן את הכל המזבחה, ורמב"ם מעה"ק פ"ו ה"ב, ובשפ"א דדקדק מלשון רש"י דמשמע קצת שאין מצוה לחלוץ אבל רשאי לחלוץ, וכ' דמלשון הרמב"ם משמע שאסור לחלוץ וכן צ"ל בדעת רש"י למסקנא שאסור לחלוץ, ויש לפרש שבזמן שהן מחוברין יש דין הקטרה על הכל ואין רשאי להפקיע מצוותו. וע"ע רמב"ן עה"ת שמות י"ט י"ג לענין שופר של אילו של יצחק שקרב כולו, וברא"ם שם כ' דמייירי שפירש מחיים ועכ"פ משמע מדבריהם שכולו במצות הקטרה. וע"י.

36 שם במתני' פירשו לא יעלו שנאמר ועשית עולותיך הבשר והדם, ונחלקו רש"י ותוס' מתני' כמאן, דעת רש"י דמתני' כרבי ואפי' פירשו בראש המזבח ירדו, אבל לרבנן משמע שאפי' פירשו למטה יעלו, ודעת תוס' דמתני' כרבנן ופירשו למטה לא יעלו אבל פירשו ע"ג המזבח לא ירדו.

37 רמב"ם פ"ג מפסוהמ"ק הט"ז וביאר הליקו"ה שמפרש כרש"י דמתני' כרבי והלכה כסתם משנה, אבל דעת תוס' דמתני' כרבנן ומשמע שאם עלו לא ירדו וכן מבואר בשטמ"ק שם וכן נקט במאורות הגר"א, אבל בחזו"א סי"ט סקל"ט כ' דלתוס' אם עלו ירדו אא"כ משלה בהן האור, ושם בסקמ"א כ' דהלכה כרבנן דאין הלכה כרבי מחבריו.

38 שם פ"ו א' פירשו אפילו הן בראש המזבח ירדו וכרש"י דס"ל דמתני' כרבי, וכמש"כ הליקו"ה דק"ל כרבי, אמנם יש מהאחרונים שפי' בדעת הרמב"ם שפוסק כרבנן ורק בפירשו למטה והעלה ירדו אבל פירשו על המזבח לא ירדו, כ"כ המהריק"ו והרדב"ז ועוד.

39 מקד"ד סי' ה' סק"ג והוכיח דלא גרע מגידוין למ"ד שיש בהן נותן טעם ואפי"ה לא יעלו.

40 במקד"ד שם נסתפק בזה ובשפ"א נקט בפשיטות שא"צ להקטירו.

41 מבואר ברמב"ם פ"א ממעה"ק ה"ח שבכבשים נוטל האליה עם חוליות מן השדרה עד מקום הכליות שנאמר לעמת העצה יסירנה.

42 מקד"ד שם והטעם משום שרק בעולה דרשינן מקראי שבפירשו אין דין הקטרה על העצמות, אבל בקדשים הנאכלין דמקריבין רק את האימורים אין חילוק בין פירשו ללא פירשו דאימורים גמורים הן, אבל בעולה אין דין אימורים כלל וכיון שאין דין הקטרה על העצמות א"כ בפירשו עצמות האליה לא יעלו, אמנם הגרמ"ד שליט"א הוכיח מלשון הגמ' זבחים ק"ט א' עולה ואימוריה מצטרפין לכזית כו' ומשמע שאף בעולה יש דין אימורים, ולפ"ז אף בעולה אם פירשו יעלו.

43 קרית ספר פ"ב ממעילה ה"ב שגם בקדשים הנאכלין נאמר הדין שמחוברין יעלו.

44 רש"י יומא כ"ו ב' ד"ה עצמו כ' שהעלאת האיברים באחד, וכן משמע בתוס' כ"ו א' ד"ה דתנן שכי' דבהעלאת איברים מכבש למזבח זכה אחד מהן שזכו להוליך לכבש עכ"ל, אמנם בתו"י הוכיח ממתני' דסוף תמיד שבזמן שכה"ג מקריב הראשון מביא לו הראש והרגל ואח"כ השני וכו' ומשמע שנעשה ע"י כמה כהנים, וכ"ה בתוס' הרא"ש, אבל הרא"ש בתמיד כ' שהיה בכהן אחד, וצ"ע. ובדעת תוס' י"ל שרק כשכה"ג רוצה להקריב מעלים ששה כהנים משום כבודו של כה"ג.

והרמב"ם פ"ו מתמו"מ ה"ה כ' ואחר כך מעלה זה שזכה באיברים את האיברים מן הכבש למזבח כו' ע"ל, ומשמע שכהן א' העלה הכל, אבל בהל' כלי המקדש פ"ה ה"ד כ' כל א' וא' נותן מאיברים שבידו לראשון והראשון נותן לכה"ג עכ"ל, וצ"ל כמש"כ שרק כשכה"ג מקטיר מעלין כמה כהנים משום כבודו.

ויל"ע לדעת הסוברים שכהן אחד העלה כל האיברים מה עשו בפר המוספין שיש מאברי הפר שהולכתן בשלשה כהנים דווקא ואין העלה אותם והרי רק הוא זכה בפייס ולא אחרים, ושמה י"ל שכהן שזכה אומר לזה שעמו זכה עמי כמו שמצינו במתחה, וצ"ע. אמנם הראב"ד בתו"כ והמאירי ביומא כ' שחלקו השור לחלקים רבים יותר, ולפ"ז לק"מ שכהן אחד העלה הכל.

45 רמב"ם מעה"ק פ"ו הי"ט, ועי' מ"ל פ"ד מתמו"מ ה"ט שדן אם היה פייס לקרבן יחיד ואם תלוי בבעלים או כל הקודם זוכה.

46 המשל"מ פ"ד מתמו"מ ה"ו דדקדק כן מדברי רש"י סוכה נ"ד ב' ומדברי הרמב"ם שם ורמב"ן במלחמות פ"ב דיומא שכי' שהמעלה איברים קאי אף על איברים שלא נתעכלו מבערב ומשמע דהיינו להקטירם.

47 ריטב"א יומא כ"ה ב' והובא בכס"מ שם.

48 מקד"ד סי' ה' ב' והוכיח מסוף עירובין דבזקין מלח ע"ג הכבש כדי שלא יחליקו וקאמר שם דבהולכת איברים הוי חציצה משום דחשיב עבודה, וכ"כ החזו"א סי' כ"ג סק"א וסק"ג, אמנם הגרי"ז נקט דמחצי כבש ולמעלה חשיב הקטרה ועי' מקד"ד סי' ד', ועי' לקו"ה תמיד פ"ג ד"ה דתניא דילפינן דיני הולכה מקרא דהקטרה כיון שההעלאה לצורך הקטרה דינו כהקטרה, ועי' מנח"א זבחים פרק המזבח מקדש בכ"ז.

49 חולין צ' ב' ורמב"ם מעה"ק פ"ו ה"ד והטעם שאינו חולצו למטה כשמנתחו מבואר בגמ' משום הקריבהו נא לפחתך, ופרש"י חולצו בראש המזבח שגנאי הוא להביא ירך מפורעת למזבח עכ"ל, ולכא' ראש המזבח לאו דווקא כיון שזורק מראש הכבש אלא סמוך לראש המזבח.

ואיתא בגמ' חולין צ"א א' שני גידין כן פנימי סמוך לצעם כו' אסור ואין חיבין עליו, ויש לברר מה הדין לענין הקטרה בגיד החיצון האסור מדרבנן, ובס' עבודת הקרבנות פ"ט ה"ז כ' דמקטירין, אמנם במקד"ד סי' ל"ג סק"ג נקט שיש איסור ממשקה ישראל למנחה גם באיסור דרבנן וצ"ע.

50 בגמ' שם איתא חולצו לתפוח ועי' שטמ"ק מנחות ע"ד א' אות ה' שכי' שע"ג התפוח היה דשן חם והוי שפיר הקטרה, ובמקד"ד סי' ס"ה סק"א הקשה אין חולץ גיד הנשה לתפוח הרי אסור בהקטרה, והגרי"ז תי' שזורק לשם עצים ועי' קה"י חולין סי' ל' מש"כ בהז'.

51 תוס' יומא כ"ה ב' ד"ה נותן בת"י א', אמנם הרמב"ם לא הזכיר כלל קדימת הראש והפדר, ועי' לקו"ה פ"ג דתמיד שהניח בצ"ע, ושמה י"ל שהרמב"ם סמוך על מש"כ בהולכה שהראשון בראש וברגל וס"ל שכהן אחד העלה והקטיר מיד, וממילא הראש קודם לשאר איברים, אמנם ברמב"ם מעה"ק פ"ו ה"ד משמע שקודם מעלין כל האיברים ואח"כ מקטירין הכל, וצ"ע, ועי' משך חכמה ויקרא ט' י"ג שכי' שהטעם שנותנים הפדר על הראש כדי שלא יזוב דם הראש ויכבה האש ומשמע שאף בהקטרה הפדר עם הראש, אבל הנצי"ב בהשמות להעמק דבר ויקרא ח' כ' כ' שרק בהעלאה הפדר קודם לנתחים ולא בהקטרה ודלא כתוס' וצ"ע.

ויל"ע האם קדימת הפדר לשאר איברים היא רק מחמת הראש אבל אם אין הראש קרב אין הפדר קודם לשאר איברים או דילמא נתחדש שאף הפדר מצד עצמו קודם, ומאה דלא תי' תוס' שצריך פסוק לפדר אף כשאינו קרב עם הראש משמע דבכה"ג אינו קודם לשאר איברים.

ל. כל האימורים של קרבן מקטירם כאחד ולא יפסיק בהקטרתם.⁵²

לא. אין הקטרה פחותה מכזית, ויכול להקטיר הקומץ בכמה פעמים ובלבד שיקטיר כזית בכל פעם⁵³, ולענין הקטרת פחות מכזית באימורין עי' הערה⁵⁴.

לב. כיצד הוא מקטיר, עומד בסוף הכבש סמוך לראש המזבח⁵⁵ וזורק האיברים על האש שנאמר "הבשר והדם" כשם שהדם בזריקה כך הבשר בזריקה⁵⁶.

52 פסחים ס"ד ב' והקטירם שיהא כולו כאחד, ופרש"י כל האימורין של קרבן ע"כ, ועי' מל"מ פ"א ממע"ק הי"ח גרס כן ברמב"ם ובמהר"י קורקוס פ"א מק"פ ה"ו, ולכאן משמע דבעינן כאחד ממש וכ"כ הל"ק"ה שם, אבל הראב"ד בתו"כ כ' שלא יפסיק בהקטרתם ומשמע קצת שמוטרף אף בזה אחר זה כל שאינו מפסיק ביניהם וצ"ע. ויש לברר האם הדין של הקטרה כאחד הוא בהנחה על האש או שיתחילו לישרף כאחד, ועי' ביראים מ' תנ"ה (הובא לקמן הע' 67) שעיקר ההקטרה משיעלה עשן ומשמע דלא סגי בהנחה על האש כאחד, אמנם בראב"ד בתו"כ משמע קצת שבזריקה על האש כאחד סגי, ועי'.

וכ"ז באימורין שאר קרבנות אבל בעולה יש מן החלבים הקרבים עם העוקץ ויש עם הקרביים ובע"כ שבעולה לא נאמר דין זה, ובמקד"ט ס"ה ס"ק א' הוכיח מכאן שבעולה אין דין אימורין.

53 מנחות כ"ו ב' כריב"ל דסבר אין קומץ פחות משני זיתים ואין הקטרה פחותה מזית, וכן פסק הרמב"ם פסוהמ"ק פ"א ה"ט"ו, ובהגהות היעב"ץ נסתפק כשיש בקומץ כמה זיתים אם מותר לחלקו ליותר מפעמים כשבכל הקטרה תהיה כזית, והכס"מ והליקו"ה נקטו שאפשר לחלק, וכן משמע מדתלי בגמ' אם יש הקטרה בפחות מכזית משמע דסגי שבכל הקטרה יהא כזית ואפי' כמה פעמים, וכן משמע מלשון הרמב"ם שם ש' ואפי' פעמים רבות והוא שיקטיר כזית בבת אחת עכ"ל. אמנם בחזו"א ס"כ ס"ק א' כ' שאם בהקטרה הראשונה היה כזית יכול להקטיר אחר"כ אף פחות מכזית ומצטרף לכזית, עי"ש ראיותיו.

ובליקו"ה נסתפק כמה שיעור ההפסק שיחשב הקטרה בפעמיים כשאינו בכל פעם כזית, ולכאן אם בשעה שמקטיר החצי השני כבר נשרף הראשון נראה שאין זה הקטרה אחת כיון שלא הוקטרו יחדיו, וכן לא ידך גיטא אם נתן זה אחר זה מיד נחשב הקטרה אחת, וכשמשלה האור במקצת הראשון צ"ע.

והתוס' שם ד"ה יש י' דבהקטיר שומשום מודה שאין דרך הקטרה בכך, ולכאן כוונתם שפחות מכזית יש לו יותר חשיבות ולכן נחשב דרך הקטרה, ועי' קר"א ש' באופ"א, אבל הרמב"ם פסק בפסוהמ"ק פ"א ה"ט"ו שאין הקטרה פחות מכזית ובפס"ז הל"ט כ' שהקטיר שומשום זה ספק, ומשמע ששומשום חשיב דרך הקטרה ולמ"מ בעינן שיעור כזית, ועי' ח"י הגרי"ז, וצ"ל שהקטיר השומשום בזה אחר זה באופן שלא היתה הפסקה ביניהם וחשיב כהקטרת כזית.

54 יל"ב אם יש מצות הקטרה בפחות מכזית, והנה במנחה אין נפק"מ כיון שאף אם נשאר פחות מכזית מהקומץ שלא הקטירו חייב להקטיר כולו דאל"ה הו"ל מנחה שחסר קומצה, והנידון באימורים שנשתייר מקצת שלא הקטירו עם כל האימורים, או שנאבדו כל האימורים ונשאר פחות מכזית אם יש עליו דין הקטרה, ונפק"מ אם דוחה שבת, וכן אם יש בו מצות מליחה, וכן אם יש איסור דבל תותירו למ"ד חצי שיעור אסור מה"ת, ובח"י הגרי"ז מנחות י"א ב' כ' שודאי חל שם הקטרה גם על פחות מכזית, שהרי בגמ' זבחים ק"ח א' נסתפקו אם מלח משלים לכזית רק לענין שחוטף חוץ אבל בפנים אין צריך צירוף דודאי חל שם הקטרה בפחות מכזית, ולפי"ז נראה לכאן דה"ה שדוחה שבת דחשיב הקטרה, אמנם במקד"ט ס"ה ס"ק ד' דחה דהתם מייירי בראש בן יונה שהוא בריה ולכן יש בו מצות הקטרה אף פחות מכזית, ובעיקר דברי הגרי"ז יל"ע מתוס' זבחים ק"ח ב' ד"ה לא ש' שלא מציינו הקטרה להתחייב בפחות מכזית ורק באהודוי פוקעין מציינו פחות מכזית, ומשמע שאין מצות הקטרה בפחות מכזית, וצ"ע.

ובשפ"א זבחים ק"ח א' נקט לענין מליחה שפחות מכזית אין מצות מליחה, לדעת ר"ל שאין הקטרה פחות מכזית.

ולענין צירוף עצם לכזית, הנה בגמ' שם ק"ז ב' נחלקו לענין מעלה בחוץ אם חיבורי עולין כעולין דמו או לא, ועי' מקד"ט שם ש' שדברי ר"י שחיבורי עולין כעולין הם לשיטתו שיש הקטרה פחות מכזית ולכן יש דין הקטרה על הבשר לבד בלא צירוף ורק לענין העלאת חוץ דבעינן כזית לזה בעינן צירוף עצם, אבל במקום שאין דין הקטרה בלא צירוף לא מהני חיבור עולין, וכן לענין צירוף מלח לכזית דהוא בעיא בגמ' שם לגבי מעלה בחוץ נקט ג"כ שאם אין דין הקטרה מחמת עצמו שאין בו כזית לא מהני צירוף, אמנם קשה דברמב"ם מבואר שפסק שאין הקטרה פחות מכזית ואפי' פסק דעצם מצטרף להשלים לכזית, וצ"ע.

55 עי' משל"מ מעה"ק פ"ו ה"ד שדקדק כן מדברי הרמב"ם הל' בה"ב פ"ב הי"ג ש' שהיה אויר בין כבש למזבח כדי ליתן האיברים בזריקה, ועפי"ז כ' דמש"כ הרמב"ם שמעלין כל האיברים לראש המזבח היינו סמוך לראש המזבח, אמנם יש מהאחרונים שחידשו שזרק מהכבש לראש המזבח ואח"כ זרק מראש המזבח למערה עי' אבה"ז כאן ובהשטמות ובח"י הגרי"ז זבחים פ"ז ב'.

56 זבחים ס"ב ב' אומר היה רשב"י אויר יש בין כבש למזבח כו' ובתוס' כ' שעשו

לג. יש אומרים שלא נאמר דין זריקה מהכבש אלא באיברי העולה ולא בשאר הנקטרין⁵⁷.

לד. אחר שזרק האיברים חוזר ועורך אותן על האש שנאמר וערך הכהן אותם⁵⁸.

לה. בשעת ההקטרה צריך המקטיר לחשוב לשם חמשה דברים⁵⁹, לשם זבת, לשם השם⁶⁰, לשם אשה⁶¹, לשם ריח⁶², לשם ניוח, ויש אומרים שבהקטרה אין צריך לחשוב כלום⁶³.

לו. אין מערבין חלבים של קרבן זה בקרבן זה אלא מקטיר חלבי כל קרבן וקרבן בפני עצמו⁶⁴, ואם נתערבו מקטירין הכל כאחד⁶⁵.

אויר גדול וניכר שהוא לצורך אויר, והתוס' בפסחים ע"ז א' ד"ה אויר כ' שבלא אויר יכול לקיים מצוות זריקה והיה אויר כדי שע"י כך יזכור לזרוק, והחזו"א ס"ז ס"ה מנאר שלעיקר דין זריקה אין צריך אויר וסגי בזריקה מן הכבש אף בלא אויר ועשו אויר ניכר כדי שיזכור לזרוק.

57 חזו"א שם ס"ק ו' והוכיח מהא דהמלח היה נתון על ראשו של מזבח לקומץ לבונה ומנחות ועולת העוף ומשמע שמלחן והקטרין, ולא החזירן לראש הכבש לזרוק, ויל"ע אם כוונתו שבשאר נקטרין אין דין זריקה כלל או שצריך זריקה אך לא מהכבש, ועי' מלאכת שלמה במס' תמיד פ"ז מ"ד ש' שדין זריקה נוהג בכל הנקטרין וכן משמע מדברי הרמב"ם מעה"ק רפ"ז ורפ"ט ש' בחטאת ואשם שהאימורין זורקין ע"ג האישים, אך לכאן אין הכרח מדברי הרמב"ם שהזריקה היא מהכבש וצ"ע.

58 רמב"ם שם פ"ו ה"ד ומקורו מתו"כ ויקרא פרשתא ד' י"ב יכול יהא זורק ורובג ת"ל וערך וגו' הא כיצד זורק ועורך, ועי' פי' תוס' אחרות הנדמ"ח שהביא פי' רבינו הלל שבתחילה זורק מן הכבש על המערה ואח"כ עורך, אמנם במפרשי התו"כ משמע שפי' שהעריכה היא בצורת הזריקה.

ועי' מל"מ שצ"ע לגמ' ביומא כ"ד ב' איכא סידור איברים ומשמע שהסידור הוא העריכה שאחר זריקת האיברים.

59 תוס' זבחים ב' א' ד"ה כל כ' שבכל ד' עבודות צריך לחשוב לשם ששה דברים אבל בהקטרה א"צ לחשוב לשם זבחה כיון שאין כפרה אלא בדם, אמנם דעת ר"ת בס' הישר סי' שנ"ח ו"מ בפ"י רבינו הלל על הספרי ר"פ קרח שאף בהקטרה צריך לחשוב לשם ששה דברים.

60 ובגמ' זבחים מ"ו ב' פי' לשם מי שאמר והיה העולם, ועי' רמב"ן עה"ת ויקרא א' ט' דהיינו לשם המיוחד ולא לשאר שמות, והביאו הח"ח בביאורו לתו"כ פק"ו ט'.

61 ובגמ' שם לשם אישים לאפוקי כבבא דלא, ופרש"י ע"מ לעשותו תחיתו צלויות בגחלים, דהיינו שצריך לחשוב שישירף כולו, והנה הליקו"ה הביא מהמזרחי שלשם אישים לא שייך בהקטרה כיון שעוסק בהקטרה כדינו, אמנם לכאן שייך לחשוב שניחתו עד שישירף לגמרי, ועי' אבל הרמב"ן ויקרא שם כ' שיחשוב להעלותו באש בווערת במערה ולא ע"ג גחלים עוממות שמתכבות והולכות, ולפי"ז אם הניחו ע"ג מערכה בווערת א"צ לחשוב לשם אישים.

62 שם לשם ריח לאפוקי איברים שצלאן והעלן כו' דהיינו שיכין להעלותן באופן שיש ריח ולא אחר שנצלו כבר שאין בהן ריח, ולכאן לפי המזרחי ה"ל כשהעלה איברים שלא נצלו אין שייך לחשוב לשם ריח שהרי עושה מעשה ריח כדינו, אמנם לשון הרמב"ם שהקטרתו לריח בלבד, ועי' מהריק"ו.

63 כ"כ רעק"א במשניות בדעת הרמב"ם וכן נקטו הלח"מ והמל"מ, ובליקו"ה כ' לדחוק דהרמב"ם מייירי היכא דשחט כהן שכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה ולכן א"צ לחשוב אלא בשחטיה אבל כששחט אחר צריך לחשוב אף בהקטרה, אמנם צ"ע שהרי השוחט ע"כ אינו מקבל ואיך מהני בזה דעת ראשונה.

64 מנחות פ"ט ב' והקטרין שלא יערב חלבים בחלבים, וכ"ה בפסחים ס"ד ב' וברמב"ם תמו"מ פ"י ה"ט"ז ובפ"א מק"פ ה"ו.

65 רמב"ם שם, ואף שיכול להקטיר כל אחד ואחד בפני עצמו, מ"מ עדיף להקטיר הכל יחד משום הדין של הקטירם שיהא כולו כאחד דהיינו כל אימורי הקרבן יחד וכדאיתא בפסחים שם, ושמא יש לבאר שעדיף להקטיר חלבים מעורבים מאשר להקטירם אחד אחד משום דחשיב כשם ואל תעשה כלפי הפרדה שהרי עכשיו הם מעורבים כבר ודינם בהקטרה ומאילו מתבטל הדין שלא יערב חלבים בחלבים, משא"כ אם יקטיר אחד אחד יבטל בידים הדין של כולו כאחד.

והגרי"ז כ' שמקורו של הרמב"ם מהירושלמי פסחים פ"ה ה"ו דפריך הכא את מר שלא יערב חלבים בחלבים והכא את מר ומקטרין כולן כאחת ומשני הכא במגס ע"ג המזבח, ומפרש

מימינו, הגיע למחצית הכבש אחז הסגן בימינו והעלהו, והושיט לו⁷² הכהן הראשון שהולך האיברים את הראש והרגל וסמך עליהן⁷³ וזרקן לאש⁷⁴.

מ. אחר כך הושיט השני⁷⁵ לראשון את שתי הידיים ונותן לכה"ג וסמך עליהן וזרקן וכן שאר כל האיברים, ובזמן שהוא רוצה הוא סומך ואחרים זורקין לאש.

לז. אחר שסידר האימורין על האש לא יניחם עד שתבער בהן האש ותאכל אותן⁶⁶, ויהפך בהן בצינורא כדי שתיגמר הקטרתן, ויש אומרים שכיון שהניחן על האש והעלו עשן קיים מצות הקטרה⁶⁷.

לח. מאימתי מותרים השיריים של מנחה באכילה משתצית האור ברוב הקומץ⁶⁸, וכן באימורין הותר הבשר משמשלה האור ברובו⁶⁹, ויש אומרים שבאימורין סגי משמשלה במקצתו⁷⁰.

הקטרה בכה"ג

לט. בזמן שכהן גדול רוצה להקטיר⁷¹ היה עולה בכבש והסגן

הרמב"ם שלכתחילה כשבא לתת במגס לא יערב חלבים בחלבים אבל אם כבר נתערבו ובא להקטירן ע"ג המזבח צריך להקטירן כולו כאחת עכ"ד, אמנם הקרבן העדה מפרש שאסור להקטירן מעורבין במגסי ומותר להקטירן כאחת ע"ג המזבח, וצ"ב. ושמו כונתו שבשעת הקטרה אסור לערבן אך יכול ליטול חלבים בפני עצמן וליתנם ע"ג חלבים שעל המזבח ואין איסור שיתערבו במזבח, ועי' אבהא"ז סוף תמו"מ מש"כ בזה, אמנם בטהרת הקדש זבחים נ"ט ב' כ' שאף ע"ג המזבח צריך שיהא לכל חלבים מקום בפני עצמן. ולענין אברי עולה אם מותר לערב שתי עולות עי' ראב"ד בתו"כ ויקרא נדבה פרשה י"ד ב' שכ' שדין והקטירן כולו כאחד אינו נוהג בעולה ולכא"ה ה"ה לענין לערבן זה בזה דמחד פסוק יליפין כולה, וצ"ע.

66 כ"כ הרמב"ן עה"ת ויקרא א' ו', ונחלקו האחרונים בכונת הרמב"ן, הפנים יפות הוכיח מדבריו שיש מצוה בקום ועשה לגמור ההקטרה והיינו ע"י היפוך בצינורא, אמנם בס"ש עולם כ' שרק לא יניחם וילך אבל אינו מחוייב להפך בצינורא, ועי' רש"י זבחים ק"ט א' ד"ה ת"ל וכהן נזקק להפך בהן בצינורא עכ"ל. ובתוס' יומא כ"ב א' ד"ה בראשונה כ' שהכהן המקטיר את אברי תמיד של בה"ע הוזקק לישראל עד חצות הלילה להחזיר איברים שפקעו מן המזבח.

67 כ"כ היראים מצוה תנ"ה ועי' תועפות ראם שם סק"ב שהאריך בזה, (ואמנם לכא"ו יש מקום לומר שלא נחלקו הרמב"ן והיראים ולכו"ע עיקר המצוה היא בהנחתו על האש ומחלקי המצוה שתיגמר ההקטרה ולכן לא יניחם וילך לו, ועי') ועי' תוס' מעילה י' א' ד"ה הכל מודים שכ' ו"ל אבל גבי היפוך בצינורא סגי בלא"ה שאם היה רוצה היה מניח ומתאכלין מאיליהן בלא היפוך צינורא כלל עכ"ל, וכן דעת המל"מ פ"ו מתמו"מ ה"ו. ואמנם לכו"ע היפוך בצינורא חשיב עבודה וזר חייב עליה מיתה וכהן גדול מתחנן בה ביוהכ"פ כדאייתא בגמ' יומא י"ב א'.

68 מנחות כ"ו ב' וכו' יוחנן, וכן פסק הרמב"ם מעה"ק פ"ב הי"ג. ובגדר רוב הקומץ נסתפק הירושלמי רפ"ג דיומא מהו ברובו ברוב של קומץ או ברוב כל פרידה ופרידה, ואסיק שם דברוב כל פרידה ופרידה, והובא במל"מ פ"ב הי"ג, ובחזו"א סי' כ' (א) סק"ג ביאר דהיינו פרידה שאינה מחוברת עם הקומץ דאי במחוברת א"כ בטל שיעור תצית האור ברובו דבעינן שיוצת הכל.

ושמעתי מהגאון ר"ח לרנר שליט"א לדון בענין שני בזיכין של לכה"פ האם צריך שיוצת האש ברוב כל אחד ואחד או סגי שיוצת באחד ברובו והשני מקצתו שעי"ז הוצתו רובן, ולכא"ו לפי החזו"א שבמה שאינו מחובר צריך רובו א"כ ה"נ בעינן רוב כל אחד ואחד.

והאחרונים דנים מתי עיקר מצות הקטרה, ועי' ח"י מרן ר"ז הלוי במכתב בסוף הספר שכ' בשם הגר"ח שיעקר הקטרה משמשלה בו האור עיי"ש מה שביאר לפ"ז, אמנם בירושלמי פ"ב דיומא מבואר דהבעלים נתכפרו משתצית האור ברובו, ומשמע שאז עיקר מצותו, וצ"ע, ובקה"י פסחים סי' נ"ח כ' בשם הגר"ח באופ"א יעו"ש, ועי' באבהא"ז פ"א מפסוה"מ הל"ז.

69 תוס' שם ד"ה קומץ, ומשום דכל כמה דלא מקטירי אימורין לא משתרי בשר באכילה, וכ"כ המל"מ מעה"ק פ"א ה"ד ובליקו"ה וחזו"א כ' (א) סק"ג, ולפי משנ"ת בהערה הקודמת דבעינן רוב כל פרידה ה"ה באימורין בעינן רוב כל חלב וחלב כיון שהחלבים אינן מחוברין.

70 כ"כ הקרן אורה שם דכיון שאם נאבדו האימורין הותר הבשר א"כ לא חשיבי מתירים וסגי במשלה האור במקצתן.

71 תמיד ל"ג ב', וכ' הרא"ש שם שכה"ג אין צריך פייס כי הוא מקריב בראש איהו קרבן שרוצה, וכן מבואר ביומא י"ד א' שכה"ג מקריב חלק בראש, ולכא"ו משמע מסדר המשנה שאף כשכבר עשו פייס יכול כה"ג לבטלו ולהקטיר תחתיהם, ועי' ס' רנן לבקר תמיד שם, וכן נקט הרדב"ז הל' כלי המקדש פ"ה הי"ב.

72 יל"ע האם הוושטה נחשבת עבודה, ועי' תוי"ט יומא פ"ב מ"ב שכ' שביוהכ"פ הפיסו על הושטה לכה"ג משום כבודו דכה"ג, ובס' רנן לבקר שם השיג עליו ונקט שזה עבודה גמורה, וביוהכ"פ שהעבודה כשירה רק בכה"ג לא הושיטו לו.

73 מנחות צ"ד ב' שסומך על האיברים ולמרות שאין סמיכה בשחוטין הכא הוא משום כבודו דכה"ג, ובדרך חכמה כ' דלפ"ז אף ביו"ט רשאי לסמך דאי"ז בדין סמיכה, וכן אין פוסל בה חציצה. אמנם הראב"ד גרס סומך עליו ופי' שהכה"ג סומך על הסגן.

74 יש לברר לפי מה שנתבאר לעיל שאחר הזריקה היה עורך הנתחים האם הכה"ג עורך כיון שהוא המקטיר או אחרים עורכים, ובס' רנן לבקר כ' שהמושיט עורך ומסדר על האש.

75 עי' לעיל בדיני העלאת איברים שנתבאר שלדעת הרמב"ם רק כשכה"ג מקריב מעלים כמה כהנים משום כבודו דכה"ג, אבל כשאין כה"ג מקריב כהן אחד מעלה כל האיברים.

שפתי כהן
דברים חוצבי להבות מאת הכהן הגדול מרן בעל החפץ חיים זצוק"ל

R A B I N
ISRAEL MEIER KAGAN
RADUŃ, z. Wileńska
(Poland)

ישראל מאיר הכהן
הפץ חיים' ומשנה ברורה'
ראדנין, סדק ווילנא

ולפי זה פשוט דגם הת"ח מחוייבים כל אחד לקבוע זמן מעט בכל יום ללמוד דיני העבודה, דאל"כ כשיבוא משיח צדקנו וירוח כל אחד לתקן פשעו הן על חלול שבת והן על שאר חייבי כריתות בשגגה, והן על כמה מ"ע שצריך לעולה והן לקרבן תודה על כל אחד מישראל שעבר דרך הים לא"י או על חולה שנתרפא שצריך לתודה, ויבואו אצל הכהנים בבקשה הקריבו קרבני ואשליך ממני פשעי, וישיבו הכהנים מה אנו יכולין לעשות, בבית אין לחם ואין שמלה כדרשת חז"ל (חגיגה י"ד) אין בי לא מקרא ולא משנה, נרוץ כולנו אל בעלי תורה והם ילמדונו איך לשחוט ואיך לקבל ואיך לזרוק, והם יורינו אם השה אינו בעל מום דאל"כ גם עלינו יש איסור לאו שלא לשחוט, ואם ח"ו גם הבעל תורה ישיב ג"כ איני יודע, כמה יגדל עליו הכלימה ועל כלל ישראל ג"כ ח"ו.

וע"כ מן הראוי והמחוייב שכולנו צריכין לצפות לישועת ד' שתגלה מלכותו עלינו בזמן קרוב, וכולנו צריכין לקיים מה שאמר הכתוב 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים', ואמרו חז"ל חוקים אלו הקרבנות, ואז יקויים מה דכתיב בתריה הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו' בב"א.

נאום הצעיר שבכהונה עבד לעבדי ד' המצפה לישועת ד' ישראל מאיר הכהן מעיר ראדנין בעה"מ ספר "חפץ חיים" ומשנה ברורה"

הנה ידוע שחייב האדם לצפות לישועת ד' שיתגלה כבוד מלכותו בעולם, וכמו שאחז"ל ששואלין לו לאדם בעת הדין ציפית לישועה [וכמו שפירש"י שם לדברי הנביאים], וכשהאדם אינו עושה כן מתרעם עליו הקב"ה, וכמו דאיתא בפסיקתא במאמר "גילי", שאומר הקב"ה לצדיקי דור ודור: לא יפה עשיתם שחיבתם לתורתך ולא חיבתם למלכותי.

וממילא על הכהנים בודאי יש חיוב ללמוד דיני העבודה, כי בודאי כשיבוא העת תיכף ידרשו מהכהנים על זה, וכעין זה היה בתחלת בית שני שנאמר להם ע"י חגי הנביא "שאל נא את הכהנים תורה" (פסחים ט"ז, חגי ב' י"א). [ואף דשם נזכר ששאל להם על עניני טומאה וטהרה מסתמא שאל להם על עניני הקודש והמקדש ג"כ].

ובאמת על ת"ח ישראלים ג"כ יש חיוב כמו שאבאר, דהנה מעולם תמהתי אין היו הכהנים יכולים לגשת אל העבודה, והלא אמרו חז"ל על הפסוק 'איש אחד מאלף' אלף נכנסין למקרא ומאה מהם נכנסין למשנה ועשרה מהם נכנסין לגמרא ואחד מהם להוראה. והנה לעבודת הקרבנות צריך עכ"פ איש בעל גמרא והוא אחד ממאה כהנים וצ"ט היו עמי הארץ, [כי מי שהוא יכול ללמוד רק משניות אינו מסוגל לידע דיני עבודת הקודש והמקדש], ואם כן אין הספיקו הכהנים לעבודה. עד שמצאתי בירושלמי שקלים פ"ב, רב יהודה בשם שמואל תלמידי חכמים המלמדים הלכות שחיטה וקבלה וזריקה לכהנים נוטלין שכון מתרומות הלשכה, וא"כ גם היום לא אכשור דרי ומה יועילו לנו הכהנים כהיום אם לא ילמדו עמהם התלמידי חכמים.

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

ראש ישיבת חברון

החפץ חיים כותב באגרת שהכהנים צריכים להיות מוכנים לעבודה, וכן הישראלים צריכים לדעת את הלכות העבודה כדי שידעו להדריך בהם את הכהנים. ואמנם בילקוט ירמיהו ל"ג לפי ביאור הזית רענן שם משמע שלכהנים יש מעלה נוספת ומיוחדת בזה, שכהן שלומד את ההלכות נחשב לו כאילו הקריב, ואילו ישראל שעוסק בהם הרי זה כאילו נדר קרבן והביאו לבית המקדש להקרבה.

רואים מדברי החפץ חיים שבדור שלנו יש ענין מיוחד שכל אדם יכין את עצמו להקרבה בבית המקדש. כך היה חי את הדברים למעשה, וכמו שמספרים עליו שכל כולו היה בוער באש של האמונה בביאת המשיח וההכנה לגאולה העתידה, וברור שהח"ח שראה את השואה המתקרבת, ראה גם את המהלך של הגאולה. וכך הגדיר החפץ חיים שאותם אלו שעוסקים בהלכות הקדשים יש להם הכנה מיוחדת לביאת המשיח.

ומאז שנסתלק הח"ח הרי עם ישראל נמצא כסדר במצב של סכנות נוראות, ובפרט בתקופה זו עם כל הצרות שיש בה, רואים שאנחנו נמצאים בימים גדולים וכל מה שקורה הוא הכנה לביאת המשיח, ומי שמחובר לביאת המשיח מתכוון בכל יכולתו לזה. וכך כאשר "פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים", כמה שיהיה כל אחד מוכן יותר ומחובר יותר, יהיה בדרגה גבוהה יותר.

ובאמת שקודם ביאת המשיח ודאי שיש להתכוון בכל החלקים, וכשיבואו ימות המשיח הרי לא יוכלו לפעול ולגדול למעלות יותר גבוהות כמו שכתוב "ימים אשר אין בהם חפץ". אמנם בפרט בחלק זה שלשמו התאספנו כאן, לחזק את לימוד סדר קדשים בעיון אליבא דהלכתא, צריך כל אחד להתכוון במה ששייך אצלו, הכהנים והלויים בלימוד סדר עבודתם, והישראלים בחלק של הבאת הקרבנות, וככל שנהיה מוכנים יותר נזכה לקרב את ביאת המשיח.

יעזור הקב"ה שנזכה בגאולה שלמה במהרה בזכות עוסקי התורה, עמלי התורה, ובפרט אלו שעוסקים בתורת הקרבנות, ונזכה בקרוב ממש לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

(מתוך משאו בכנס 'תורת הקרבנות' ניסן תשע"ב)